

URANOS-KÉK

fehértémű mosáshoz a legjobb kéltözer. Törvényileg védve! Mosó-intézetekben és háztartásban a legkedveltebb kéltö. Olesó és felülmúlhatlan. 1 kis üveg 24 fillér, tiszteri mosáshoz elegendő! 1 nagy üveg 1.60 korona. 1/2 üveg 1 korona. Mindenütt kapható.
Utánzatoktól óvakodjunk Kizárólagos gyártói:
Hochsinger Testvérek vegyészeti gyára,
Budapest, VI., Rózsa-utca 85. sz.

Miként lehet szép női termetet elérni.

A kebel szépsége a női hájak egyik legelőkelőbbje, melynek adományozásában a természet nem mutatja magát pazarló-nak. Ennek előnye a hölgyek szívesen fogják tudomásul venni, hogy létezik egy oly teljesen ártalmatlan szer, melylyel a természet szelíd módon kényseríthető, hogy ebben a tekintetben kevésbé fukar legyen. E szer, mely a finom párisi hölgyvilágban már ismeretes, a **Ratió-féle PÍLULES ORIENTALES** használatából áll, mely pilulák a leghíresebb párisi orvosok által jóknak vannak elismerve és úgynevezett tulajdonságokkal bírnak, hogy a női kebel fejleszti és újra helyrehozzák, a szöveteket erősítik, a vállak csontudorodásait elsimítják és a kebel idomáinak egyáltalán diszkrét testességet kölcsönöznek. Hatása abban áll, hogy a táplálékban plasztikai anyagokká való alakulását elősegíti, mely utóbbiak a melluján megállapodnak. Az egy-
J. RATIE, Pharmicien, 5. Passage Verdau, Paris. Raktár Ausztria-Magyarországra: Budapest, **Török József** gyógyszer. Király-u. 12.

Gyümölcs-, főzelék- és husconservákat,

aszalt főzeléket ajánl a legjobb minőségben az **Első Kecskeméti Conservgyár** **Kecskeméten.** 9640
Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

A női szépség elérésére, úkeletesítésére és fenntartására legkínálóbb és leghíresebb a MARGIT-CREME,

mely vegyészata, sem higanyt, sem ólomot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világírú arzenikus pár nap alatt eltávolít szőplőt, májfoltot, pattanást, bőrráktát (Miteser) és minden más bőrbajt. Kismélysé a ráncokat, redőket, himlőfolyókat és az arcot hófehérre, simává és üdvére varázsolja. Ára nagy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor.
Margit hülgypor 1 kor. 20 fill. **Margit szappan** 70 fill. **Margit fogpép** (Zahn-pasta) 1 kor. **Margit arcvíz** 1 korona.
Hamisítványok bíróság ildőzötenek.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a MELANOGENE fekete és barna szinben.

Ezen kintő és ártalmatlan készítménnyel haját, szakált, bajszát pár percz alatt feketere vagy barnára lehet festeni. A szin állandó és a természetes szintől meg nem különbözethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkít. Ára 2 kor. 80 fillér. 9057

Postán utánvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **Földes Kelemen gyógyszer. Arad.** Budapesti fiókat: **Török József** gyógyszer. Király-u. 12 és **Andrássy-út 29.** — Kapható minden gyógyszerárban.

ZSIGMONDI KÁROLY kocszi-gyártó,
Budapest, IX., Imre-utca 3, a központi vásárcsarnok mögött. Árjegyzéket ingyen és bérmentve küld. **Múzeum-körúti raktárát beszüntette.** Használt kocsikat beeserli, javításokat elfogad.

Felvilágosításul!

Ezenel nyilvánosan kijelentem, hogy az amerikai anker-Roskopf-órara vonatkozó hirdetések és felmagasztalások csak utánzatok és ily hádogóra nálam 1 ft 73 krba kerül. Figyelmeztetem vevőimet, hogy nem vagyok elárúsító, hanem óras Óráim, melyeket én hirdetem **legelőször, szab. zománcmutató-lap-pal és masszív művel bírnak, üvegfedelű tokban vannak és pontosan szabályozva, tehát visszautasítandó mindaz, a mi nem az én óráimé és az óráim nevet viseli. Az én valódi amer. nikkal és pontosan szabályozva, tehát visszautasítandó mindaz, a mi nem az én óráimé és az óráim nevet viseli. Az én valódi amer. nikkal**

Alapított 1840.
anker-Roskopf-óráim
antimagnetique szab. zománcmutató mutatólappal, 36 órai járással, az ut ábra szerint, az egyedüli óra, mely lakoló ellenálló képességénél és pontos járásánál fogva a legkedveltebb és legjobb használati óra, különösen katonatiszteknek, vasúthivatalnokoknak, csendőroknak, pénzügyőrök kalauzoknak, gépészeknek és mindazoknak, kiknek erős és megbízható használati órára van szükségük. Ára nikkelezett óralánccsal és tokkal együtt 6 kor., 3 évi írásbeli jótállás mellett, 3 drb vételénél csak 5 kor. Meg nem felelő kérésre vagy a népt. visszaföldi az L. amerikai órágyárak vezérképviseletége **MAX BÖHNEL, óras,** Wien, IV., Margarethenstr. 48/154. A es. kir. állami hivatalnokok szállítója.

KOLLARITS FEHÉRNEMŐ
ALAPITVA 1803 BAN TELJESEN MEGBIZHATÓ 100 ÉVES GZÉG.
MENYASSZONYI KELENGYÉK
BUDAPEST, VACZI-UTCA 32 SZ.

Grano Prix Párisi vilákiállítás 1900.
Kwizda-fele Restitutionsfluid
cs. és kir. osztr.-magyar, román királyi és bulgáriai főjedelmi udvari szállító.
Kerületi gyógyszerész Kornenbunghán, Bécs mellett.

Eddig nem létezett, páratlan a maga nemében a „REKORD“ műintézet vállalata, mely hazai szegénysorsu akadémiái művészekből alakult, a cséjük a nagyközönségnek alkalmat nyújtani **igazi művészi munkák olesó beszerzésére.** Kérjük a n. é. közönség b. pártfogását, mert ezáltal alkalmat nyújt az elnyomott művészeknek pályájuk folytatására. 9967
Jó munkáért mindenkor kezeséget vállalunk bármely rossz fénykép után is.
Árak minden utánfizetés nélkül:
Életnagyságu krétarajzok vagy nagytások papírral együtt 3 kor.
Életnagyságu Pastel-festmény papírral együtt 6 kor.
Életnagyságu olajfestmény 10 kor.
Vidéki megrendelések utánvétellel, minden fénykép után 1 kor. csomagolási díj fizetendő.
Műterem: VII., Rottenbiller-utca 46.

KIRÁLYNŐ-CRÈME ÉS POWDER.

LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ A VILÁGON. Ára 1 korona 40 fillér.
Kapható **TEMESVÁRY J. gyógyszerésznél Zombor** és **TÖRÖK J. Budapestben, Király-utca 12.**

VASÁRNAPI UJSÁG

34. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.)
SZERKESZTŐ: **NAGY MIKLÓS.** FŐMUNKATÁRS: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, AUGUSZTUS 23.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** (a Világkrónikával) együtt
egész évre 24 korona
félre 12
Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG**
egész évre 16 korona
félre 8
A **POLITIKAI UJDONSÁGOK** (a Világkrónikával)
egész évre 10 korona
félre 5
Külföldi előfizetőknek a postaiak meghatározott viteldi le esatolandó.

A BARTFAI ERZSÉBET-SZOBOR LELEPLEZÉSE.

A híres, ósrégi «Savanyóvíz»-völgyben, sötét fenyvesek árnyékában, a természet szépségének varázsán kívül szent emlékek, hazafias érzelmek szongják körül az elmerengő vándort. A fenyvesek suttogása tündérmesét regél nekünk a régi időről, a nagy magyar asszonyról, **Zrinyi Ilonáról**, a kinek hozzá méltó nagy fia, **II. Rákóczi Ferencz**, mint gyermek talán épen ez ösvényen verte fel kacagásával a mély erdőt, a hol most üdülő késő utódok pihenést lelnek, gyógyulást keresnek. Ide látszik a még romjaiban is kevély sasfészek, a **zborói vár**, a **Rákócziak ősi vára**, a másik völgyhátról a régi, szabad királyi város, **Bártfa**, az idő mohától belepett bástyáival, falomladékaival. Azóta két század tűnt le, de az idő mintha ismételné magát. Mint régen, újra egy fejedelemasszony lépeget az erdő árnyékos ösvényein, a ki a legszentebb anyai fájdalom terhe alatt roskadozva jár-kél élete útjain. A ki egyszerű szürke selyemkendővel fedve fejét, veszi napi fürdőjét, a ki gyalog bejárja a vidék kisebb fekvésű helyeit; egyik-másik fordulónál a reá már várakozó perczes gyerektől vásárol egy-két darabot, míg a gyerek hálálkodik az «aldott lelkü nagyságos asszony»-nak. De a merre megy, a merre jár, egy nép szeretete, egy nép mely részvéte kíséri. A királyi asszony tudja, látja, érzi ezt, érdeklődik is minden szép és nemes iránt, de vigasztalni semmi sem tudja. Az anyai fájdalom, a milyen szent, épen olyan vigasztalhatatlan is.

de az égre egy-két felleg borult, a mely enyhítette a nap tikkasztó erejét. A sátrak alatt a korlátan kívül a vidékről összegyűlt nép hullámzott. A Deák-szálló előtt, a hol a megboldogult királyné lakott, állott a szobor nemzeti színű lepellel eltakarva a kíváncsi szemek előtt.

Az áhitatos csöndben az eperjesi katonai zenekar a Hymnust adta elő. Utána **Bárdossy Jenő** főispán, mint a szoborbizottság elnöke fényes díszmagyarban mondott megnyitó beszédet, melynek elhangzása után **Berzeviczy Albert** tartotta meg ünnepi beszédét.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZOBRA BARTFA-FÜRDŐN. — Denáth Gyula szobor

DONÁT GYULA, SZOBRAZÁS-MŰVÉSZ.

Berzeviczy Albert nagyhatású beszédében visszaemlékezéssel kezdte arra, hogy nyolc évvel ezelőtt Erzsébet királyné Bártfán töltött néhány hetet. «Boldog legenda köré fűződtek a napok — folytatta aztán — melyeket a feleséges asszony itt töltött; honos a jövővének, szülő a gyermeknek mutatta és mutatni fogja még századokon át: itt lakott, itt pihent meg fárasztó útjai után, itt őrítette az élet forrás gyöngyöző vizével telt serleget, itt hallgatta kedvenc költői verseinek olvasását. Akkor még nem sejtette senki, hogy ez a hely egyik utolsó állomása volt a sorsától oly igazságtalanul gyötört nemes lélek földi vándorlásának.

«A régi Bártfa híres iskolájának megalapítója, Stöckel Lénárd magister a XVI. század zivataros korszakának küzdelmeiben azt mondta tanítványainak, hogy: «Ha a fák és kövek sirni tudnának, s az összes folyók könnyárákká változnának. Magyarország sirmait tulhaladni akkor sem tudnák». Ez a mondas illlett arra a gyászra, melyet Erzsébet királyné megrendíté halála borított hazánkra. Nincs semmi túlzás benne, hogy azóta nálunk szék meg száz helyen igyekeztek valami emlékjében, valami elnevezésben, valami alapításban megörökíteni azt a nevet, mely él, míg magyar élni fog, ennek a hazának minden talpalatnyi területén. Mi mind, kiket valami kotelék fűz ehhez a vidékhez, úgy érezzük, hogy Bártfa sem maradhat látható emlékje nélkül azoknak a történetére mindenkorra fényt vető napoknak, melyeket megdicsőült királyasszonyunk itt töltött. A fájdalmas, hálás, kegyeletes emlékezés és hazafias érzelm hamar juttattak megvalósulásra a művész eszméjét, mely immár ércbe öntve áll itt előttünk, a ház előtt, mely hajléka volt. Itt áll előttünk az ő képmása, a még fiatal, még életvidor királyné, az a királyné, a kinek neve, alakja, elválaszthatatlanul lesz hozzákötve a magyarok emlékezetében ahhoz a hajnalhasadásához, mely hosszú, rémes éj után meghozta nekünk a szabadság és nemzeti élet reggelét.»

«Idegenből jött ő hozzánk még majdnem mint gyermek, két birodalom hatalmas uralkodója egyedül szíve vonalmát követve emelte őt magához a trónra. Gyermekálmai világából ki lépve, egyszerre szédítő magasan látta magát, a hol milliók figyelme kíséerte minden szavát, léptét s a hol ő milliók örömeinek és szenvedéseinek vált részesévé. De az ifjú királyné büvölő erejű egyénisége, csodálatos önállósága a sors minden változásai közt, habozás, ingadozás, tétovázás nélkül fejlődött, szinte mithosz, fenséges alakká. Mint hitves és anya példaszert, példaszert akkor, mikor egy boldog család nagy reményeinek teljesülése útján haladott és példaszert akkor, mikor a legretentőbb sorscsapástól lesújtva ő, a gyöngye nő vált főlegyenese lélekerejével támaszává az egyének: mint uralkodónő gyöngéd keze minden érintésével sebeket tudott gyógyítani, vigasztalást, áldást terjeszteni mindenfelé.»

A beszéd végén azt fejtette a szónok, hogy

mint igazi nőt, szíve inkább a szenvedők felé vonzotta a királynét, így az akkor szenvedő magyar nemzet felé is. Lelke vonzotta őt nemzetünk nyelvéhez, zenéjéhez, költészetéhez és mert megértette, meg is szerette nemzetünket. Szónoklatát így fejezte be:

«Erzsébet királynénk emlékét ünnepejük egyesülve érzelmeiben azzal, kinek nagy szívében az ő halála a legsúlyosabb sebet ejtette: dicső királyunkkal; ünnepejük, egyesülve minden jó hazafival, ünnepejük abban a hitben, hogy nemcsak ércalakja és emléke marad közöttünk, de szelleme sem fog elhagyni, örködni fog továbbra is e sorsüldözött nemzet fölött, a melynél az ő emlékezete áldva lesz mindörökké.»

A szép beszéd után lehullott a lepel a szoborról. Ezután *Bornemisza* Gaby kisasszony *Farkas Imre* «Erzsébet királyné» című versét szavalta mély érzéssel, csengő hangon. A szobor megkoszorúása után a katonai zenekar a Szózatot játszotta a közönség viharos tapsai közt. Ezzel a tulajdonképeni ünnep véget ért. A szép szobor *Donát Gyula* műve. Magas talapzaton, ülő helyzetben ábrázolja a királynét, a milyen fiatalabb éveiben volt.

Gyöngyösy László.

BÖLCSŐTŐL A KOPORSÓIG.

A hogy megpillantám bölcsőm függönyén át
Azt a napvilágot, mely élt és fényt ad,
Lehelleted, Uram, simogató arcom,
S bár sirva kezdem el örök életharozom,
Gyűgőgő ajkaim, egész öntudatlan,
Dicsőretd szengik, látva, láthatatlan...
Imádság volt az én érthetetlen beszédem,
Hiszen ott lakoztál, ott valál Te vélelem.

Köszöntém a napot ifjú vig kedvvel,
Játsszadovva színes lepkesereggekkel,
Néztém, hogy ruházod mezők lilomát,
Az üde bimbókban láttam kezéd nyomát;
Madaraid, melyek az égen repesnek,
A hajnal deréje, homálya az estnek:
Imádsággá tevők csendülő beszédem,
Hiszen ott lakoztál, ott valál Te vélelem.

S hogy rám nehezedék súlyosan az élet,
Fölsírt, fölajjongott a meggyötört lélek...
Sok magot vetettem, keveset tartakam,
Ködbe foszlott legtöbb, a mi jót akartam.
Sokszor alkony borult csillogó sugárra,
Nem szállottam porba, rögös úton járva...
Imádsággá vált az átkozó beszédem,
Hiszen ott lakoztál, ott valál Te vélelem.

Láttam, Uram, láttam férges keresztekét,
Miken ártatlanok vére úgy reszketett,
Hallék, uram, hallék sok hazug prófétát,
Beszédet, ha kaphat s ha adni kell, némát,
Lélekvesztő népet, mely neved' hazudja,
S melynek jó szándokkal van közeve útja...
Megbotránkozás helyt ima lett beszédem,
Hiszen ott lakoztál, ott valál Te vélelem.

Most, hogy nem bolyongok útaimon árván,
S megpihenek gyöngéd kéz vetette párnán,
Most látom, hogy ki vagy, mily csodás ajándék!
Ki volnék, ha nem a Te utadon járnék?
Kenyerem békesség, esőnd az én italom,
Lágyan zsong föl hozzád háláadó dalom,
Imádság lesz így is csendülő beszédem,
Hiszen itt lakozol, itt vagy Te is vélelem.

Uram, ha megveted az én örök ágyam',
Koporsóm párnázd ki élő hittel lágyan,
Ha megörlik fergék sír mélyén a testem',
Sokszorosán érzem, a mit fönk kerestem, —
Porszemekre osztva, hamuvá foszolvá
Milliószor hallom azt, a mit ajkad szóla...
Ott is imádság lesz hangtalan beszédem,
Hiszen ott lakozol, oda lenn is vélelem.

Ifj. Szász Károly.

A GESZTI BALÁZS NAGYLELKÜSÉGE.

Elbeszélés.

Irta Vértési Arnold.

I.

Geszti Balázs úr kiszólt a konyhába:
— Lujza!
Szélid képu, csinos, fehér kötényes nő lépett be s megállt közel az ajtóhoz, várva, hogy mi lesz a parancsolat.
— Gyere közelebb, — mondta Geszti Balázs. S egy székre mutatott:
— Ül le. Beszélni akarok veled.
Ő maga nem ült le, csak föl alá sétált a szobában, nyugtalan, izgatottan.
Már korán reggel óta járkált így föl és alá. Néha hevesen dobtantott, az ajkait is harapdálta. Valami nagy gondolattal küzdött.
Egyszerre csak megállt a fehér kötényes nő előtt.

— Hallod, Lujza, maholnap húsz esztendeje lesz, ugy-e, hogy nálam vagy?
— Igen, épen húsz esztendeje lesz jövő évben husvétkor, — szólt Lujza.
Aztán elhallgatott. Húsz esztendő. Anyi ideje már, hogy ide jött mint tizenöt éves árva leány, mint afféle szegény rokon, a kit Geszti Balázs né magához vett. Húsz esztendeje! Hogy említt ez a rengeteg nagy idő. Mintha csak tegnap lett volna. Mindenre olyan jól emlékezik.
Akkor is ilyen nagy lépésekkel járkált a szobában Geszti Balázs. A fiatal leány félénken nézett rá. Úgy rémlett neki mintha soha sem látott volna ily komoly és méltóságos férfit.

— És Emmire is jól emlékszik, a gyöngye, vézna asszonykára, a ki olyan volt mint egy szépen felöltözöttetett bábú, olyan tehetetlen. Ott ült egy hintaszékben és lóbálta magát napestig s nem nyúlt semmihez.
Fenekestül fölfordulhatott volna az egész ház, ha Lujza nem olyan dolgos, nem olyan körültekintő. Ő csinált mindent, ő ügyelt mindenre, korán talpon volt s legkésőbbben fektet le.

— Te, te aranyos kis gazdasszony! — hálálkodott neki Emmi, mikor az ágyban lustálkodva szüresülte reggeli kávéját.
De Lujza úgy vélte, nincs azon semmi hálálkodni való. Hát a jó Isten őt ilyennek teremtette, dolgosnak, szorgalmatosnak, erősnek, egészségesnek, a ki bírja a munkát s örömet is teszi.
Pedig bizony később, mikor Emmi olyan sokat betegeskedett és szaporodtak a gyerekek, ugyancsak meggyült a munka. A konyhában is utána kellett látni mindennek, a gyerekekre is vigyázni, mosdatni, fésülni, öltöztetni, a beteg asszony mellett is forgolódni. Sok volt az olyan fiatal leánynak.

— Igazán nem tudom, mit csinálnánk, ha nem volna nálunk, — mondogatta Geszti Balázs.
A felesége is azt mondta:
— Jaj, gondolni sem merek arra, hogy egyszer itt hagyhat bennünket.
S hízlegve fonta karját a fiatal leány nyaka körül:
— Lujza, édes Lujza, ha szeretsz minket, nem fogsz elhagyni soha. Úgy-e, soha?
Férjhez mehetett volna, ha akart volna. Két kéroje is akadt, jóvaló, derék emberek; egyikhez sem ment.

Mikor a második kérofól is megszabadultak, Gesztiné majd megfojtotta esőlkjával a leányt.
— Oh, te drága, te édes, de megbecsülhetetlen...
De másnap gyanakodva kérdezte:
— Miért adtál kosarat ennek a Siposnak? Jómódú fiatal ember, szép hivatala is van. Nem értem, hogy miért?
— De ha nekem nem kell, — szólt a leány. — Ha én nem akarok férjhez menni!
A beteg asszony rászögezte villogó szemét:
— Nem akarsz? Kire vársz?
S irigység és gyűlölet villogott szemében:
— Azt kérdezem, kire vársz? Miért pirultál el? Felelj nekem: Kire vársz?
— Senkire, — felelt a leány halkán.

De a mikor késő este kis szobácskájába húzódt, akkor sirva borult az ágy vánkósára. Hát igazán arra várna ő, a kinek még él a felesége? Még eddig soha eszébe nem jutott; de most,

most úgy érezte, mintha vétkes volna. Mintha valahol a szíve fenekén csakugyan rejtőzött volna ilyen gondolat, a nélkül, hogy maga is tudta volna. Valami gyöngéd, meleg érzés, mely lassanként belopózkodott oda.

Oh, nem, nem, bizonyára nem óhajta ő senkinek a halálát. Isten látja lelkét, hogy szereti Emmi. Adja az ég, hogy még sokáig éljen; de ha egyszer... Oh, Istenem!... ha egyszer igazán úgy fordulna...
Nem mert tovább folytatni gondolatát. Csak sirt és kérte az Istent, hogy inkább vegye el őt. Nem mást, csak őt.

Am az Isten a másikat vette el. És ekkor, oh, micsoda érzések zajlottak át a leány szívében! Remény és gyötrelme, a boldogság sejtelme s a lelkiismeret mardosása. Vajjon szabad-e neki remélni? Nem bűn-e az elhúnyt iránt, kit csak imént temettek el? Szabad neki arra gondolni, hogy elfoglalja az Emmi helyét?
Szíve tele volt hűséggel, jószággal, szeretettel. Bizonyára mindent megtesz, hogy boldog ott-hont teremtsen annak a férfinak, kit a szüntelen betegeskedő asszony szeszélyeivel, örökös panaszkodással gyötört eddig. Oh, hogy fog ő kedvében járni. Hogy simit el a férfi homlokáról minden gondot. Hogy igyekszik megédesíteni életének minden percét.

Százszor elgondolta mindezt. Ha egy nyájás szót hallott Balásztól, vagy egy kézszoritással köszöntte meg a gondoskodását, szíve örömtől repesett. De természetesen, hogy a gyász alatt nem lehet szó új házasságról...
Soha semmi célzás arra elő nem fordult köztük. A napok múltak, lassan, csöndesen. Eltelt egy év, aztán a másik, a harmadik. Immár a kilencedik éve.

Lassankint véli leányává lett Lujza. Geszti Balázs is negyvenhat éves már. A gyerekek elköltöztek beteges anyjuk után. Geszti Balázs maga maradt.
Kétzer vagy háromszor eszébe jutott, hogy meg kellene házasodni újra. Szólt is róla Lujzának:
— Azt hiszem, még az én koromban megtehetném.
Lujzának lángha borult az arca. Itt a perc, gondolta, a melyet oly régóta várt. Ah, de nem róla volt szó. Rá nem is gondolt Geszti Balázs. A hű, a jó lélek nem volt egyéb Geszti Balásznak, csak a gazdasszony, a ki gondoskodik a házról, jó ebédre, rendről s a Balázs úr kényelméről.

Könny szökött a szegény leány szemébe, de elrejtette fájdalmát. Ej, hiszen nevelés, hogy ő egyébről is álmódozott. Hiszen ő nem is szép, igazán nincs rajta semmi különös, csak szíve van, gyöngéd, jó, szerető szíve. Ki adna azért valamit?
A Balázs gondolata másfelé jár. Olyan leányok, a kik szebbek, a kik kaczerkódní tudnak a férfival, ezífrán öltözött divatbábok, a kikhez képest ő csak szegény hamupipőke, még pedig évről-évre vénülő hamupipőke.
A port törölgetni, az ebédet megfőzni, a felhőnműt kijavítani, az az ő dolga. Hogy mennyi jószág, mennyi szeretet van az ő szívében felhalmozva, a mi elég volna egy ember egész életét megédesíteni, ki törődne azzal?

De ő keserűség nélkül teljesíti azt, a mit kötelességének tart, egész addig, míg eljön az új asszony. Akkor majd összecsomagolja kis holmiját s odább megy onnan, hol annyi éven át fáradozott, hogy másoknak nyugalmat, jólétet, kellemes napokat szeressen.
Am az az idő, mikor neki el kellett volna költözni innen, soha sem következett be. A Geszti Balázs házassági szándéka mindig csak puszta szándék maradt.

Egyszer ez volt a baj, máskor az volt a baj, valami akadály mindig közbejött. Végre azt gondolta Balázs úr: eh, már öreg is a arra, hogy újra megházasodjék. Megvan a maga kénye, ez a Lujza szinte lesi a gondolatát. Minek venne ő már nyugót a nyakába. Minek zavartatná magát valami fiatal asszonynak a szeszélyeivel. Majd csak meglesz így is valahogy.

Az utolsó esztendőben már érezni kezdte azt is, hogy betegeskedik. Talán már vége felé jár az élete. Igaz, hogy negyvenhat év nem igen sok, de hát egyik ember korábban végzi, mint a másik. És neki úgy sincs senkije, a kiért

élni kellene. Senkije, a kiről gondoskodni kellene.

Akkor jutott eszébe Lujza. Persze ennek a szegény Lujzának a sorsáról mégis gondoskodni kellene valamikép. Hová legyen ez, ha ő meg talál halni?

Igen, igen, gondoskodni kell valamikép; de hogyan? Vagyona nincs, a mit reá hagyhatna. Hivatalnok-féle, akármédig szolgált, nem szerezte vagyon; elég, ha megélhet a fizetéséből. Pedig erre a szegény Lujzára ráférne, hiszen sokkal tartoznak neki. Igazán nagy hálával. Nem szeretné Geszti Balázs, ha ez a szegény leány majd azután csak úgy hanyódnék-vetődnék az életben.

Ezen tőprengett már napok óta. Ez foglalta el elméjét egészen, mikor most behitta Lujzát s azt mondta neki, hogy beszélni akar vele.

II.

Komoly és ünnepélyes volt a hangja, mikor így szólt:

— Húsz éve, hogy hozzánk jöttél. Életed javát itt töltötöd. Ápolod szegény feleségemet, a gyerekeket, támaszom voltál nekem. Nem mentél férjhez, mikor mehetett volna. Kárpotlással tartozom neked s kötelességem jövődről gondoskodni.

A szegény leány egészen elfogódott és megzavarodott:

— Oh, Istenem, hát mivel tartoznál? Örömet tettem, a mit lehetett... Igazán örömet. És ezután is, Balázs... ezután is...

— Tudom. De nekem gondolni kell arra az időre, mikor már én nem leszek itt.

A leány könnyekre fakadt:

— Ne beszélj így... Nem, nem... Miért mondd ezt nekem?

— Mert mondanom kell. Senki sem tudhatja, meddig él. Lehet, hogy nem sokára... No, ne sírj hát. Nincs abban semmi rettenetes. Mindenkinek meg kell egyszer halni. És én nem akarom, hogy halálom után szűkséget szenvedj.

— Balázs! — zokogott a leány s esdekelve emelte könnyes szeméit a férjára.

— No, no, tudom, hogy te jó leány vagy és sajnálnál engem egy kicsit.

A leány szólni akart, de nem bírta. Egy kicsit? Oh, hiszen ő az életét is odaadná érte. De csak könnyei beszéltek.

Geszti Balázs azonban csak a saját gondolatát követte:

— Beszéljünk nyugodtan, Lujza. Sokáig gondolkodtam, hogy mit tegyek. Végre azt hiszem, kitaláltam. Csak egy módja van, hogy én sorsodat biztosíthassam: ha feleségül veszel.

A leánynak még a lélegzete is elakadt. Lángpirosság futott át az arcán, aztán a nagy lelki földindulástól egészen elszápadt.

Oh, Istenem, hát mégis, mégis! Mikor már nem is remélte. Mikor már azt hitte, hogy így kell elhervadnia, lassan, észrevétlenül, szívébe fojtva mind azt az érzést, mely évek hosszú során át ott öszegyűlt. Talán már az első naptól fogva, mikor oda jött.

A mit úgy kellett titkolnia, a mit el nem árulhatott, azt most nyíltan bevallhatja. Oh, hogy fogja szeretni ezt a drága férfit, a ki most már egészen az övé lesz!

Geszti Balázs ezalatt föl-alá sétált megint a szobában s nem fordította szemét erre a boldogságtól hol piruló, hol sápadó leányarcra. Ugyan, hogy jutott volna neki az eszébe? Egy harminczöt éves leány. Ugyan, ugyan. Hiszen ez a házasság csak arra való, hogy a Lujza sorsa biztosítva legyen.

— Halálom után tisztességes nyugdíjat fogsz kapni, a miből megélhetesz.

Folyvást csak arról beszélt, a mi majd a halála után lesz. Arról semmit, a mi életökben.

Lujza lehajtott fővel hallgatta, egyetlen egy szóval sem szakítva meg. Úgy érezte, mintha jéghidegség ereszkedett volna szívére. Mintha egyszerre megfagyott volna mindaz a gyöngéd, meleg érzés, mely mint a késői virág, oly hirtelen kifakadt.

Belül még reszketett a fagyos szélről érintett virág; de a leány összeszedte magát s az ő csöndes, szelid hangján felelt:

— Vélem nem kell törődnöd, Balázs. Majd megélek én amúgy is valahogy. Tudok dolgozni, gazdasszonynak mehetek valahová. Nem, nem,

arról a házasságról szó sem lehet. Köszönöm nagylelkűségedet. De nem Balázs, igazán nem...

Geszti Balázs azonban úgy vélte, hogy mindez csak női komédia, csak kéretni akarja magát, mert az úgy szokás; de neki nincs ideje, hogy sokat teketóriázzon. Neki kötelessége, hogy biztosítsa Lujza jövőjét és másképp nem tudja.

— Értsd meg, hogy nem kívánok téled semmit. Ezután is úgy élhetünk egymás mellett, mint eddig. Csak azért szükséges az a házasság, hogy a nyugdíjat megkaphassad. Látod, hogy mint tisztességes ember nem tehetek másképp. Nem bírnék nyugodtan meghalni, ha rólad nem gondoskodnám.

A leány egy darabig hallgatott. Elméjében megfordult az a gondolat, hogy e rideg szavak alatt melegebb érzés is lappanghat. Balázs jó volt hozzá mindig s lehetetlen, hogy a nőnek gyöngéd szeretete szeretetet ne ébresztszen a férfi szívében is.

— Gondolkozni fogok azon, a mit mondtál, — szólt halkán; — most ne kívánj tőlem feleletet.

III.

Csúnya, hideg novemberi nap volt az esküvőjök.

Az ablakokra kívülről ráfekvő köd behomályosította a templomot s a pap maga is didergett az oltár előtt.

Nem volt más jelen, csak Geszti Balásznak két hivatalnok-társ, két idősebb úri ember.

— Milyen csinos volt ma ez a Lujza, — mondta az egyik a szertartás után.

— Az ám, — mondta a másik, — mintha tíz évvel megfiatalodott volna, olyan bájos, olyan kedves. Soha sem láttam még ilyen szépséget. Hja persze, a boldogság.

— Igaz, Irigylem azt a Balászt. És hogy teteti magát a képmutató. Mintha csak azért venné el, hogy ráhagyhassa a nyugdíját, ha meghal.

— Lári-fári. Csak restelli, hogy ilyen későn jutott eszébe.

— Persze, megtehetné volna már ezelőtt kilencz évvel.

A kocsi azalatt tovább robobott az új párral.

— Édes, — susogta halkán, félénken a menyasszony.

Oly hálás volt, oly boldog volt, úgy ragyogott a szeme. Most jöttek a templomból, a hol holtig tartó szerelmet esküdtek egymásnak. Oh, milyen igazán meg fogja ő tartani azt, a mit esküdt!

De a férfi, ki mellette ült, nem látott semmit a hű szemek ragyogásából, még kevésbé láthatott bele abba a nemes női szív rejtekébe. Neki hosszú volt az idő. Mit piszmogott olyan sokáig az a pap? Nagyon hideg volt a templomban, egész átfázott.

A nő lehajtotta fejét. Isten, hogy ebben a perczben nincs Balásznak egyéb gondolata! A Lujza ajkán is elhalt a szó.

Geszti Balázs egy szivart kotorászott ki a zsebéből:

— Nem alkalmatlan nekéd?

— Kérlek, hiszen tudod, — felelt Lujza szelíden, engedelmesen.

— Tudom, tudom, de ebben a szűk kocsi-ban...

Aztán minden további habozás nélkül rágyújtott.

A két jó barát ott maradt náluk uzsonnára. Az uzsonnából vacsora lett. Már elmúlt tizenegy óra, mikor végre elmentek. Geszti Balázs még akkor is tartóztatna volna őket, de már tovább nem maradtak.

Nem, tovább már igazán nem maradhattak. Búcsúztak. Áldást, boldogságot kívántak az új párnak.

— No, no, no nem komédiázzatok, — mondta Geszti Balázs. — Hiszen tudjátok, hogy csak épen a miatt a nyugdíj miatt... Csak épen a miatt.

Olyan megelégedett volt az arcza, mint a ki tudja, hogy ő most valami ritka nagylelkűséget cselekedett. A borozgatástól, a beszélgetéstől egy kicsit fölmelegedett s mikor a két jó barát elment, egész jóindulattal nyújtott kezét a nőnek, a ki kipirult arccal, lesütött szemmel állt ott mellette:

— No, szegény Lujza, te ma sokat fáradtál. Az a sok szerencsény, aztán a vacsora... Igaz, a vacsora nagyon jó volt. Csak derék leány vagy

A LELEPLEZÉSI ÜNNEP.

te. No, de most már pihenni lehetsz. Jó éjszakát, Lujza.

— Jó éjszakát, — rebegte Lujza s elindult kis szobáskájába.

A küszöbnél még megállt egy pillanatra. Talán még valamit várt. Lába roskadozott. Úgy érezte, mintha a szíve akarna megszakadni.

Aztán tovább ment.

CZIRKVENICZA.

A megboldogult Szilágyi Dezső szokta volt mondani: «Csak egy igazi orvos van, a tenger és annak asszisztense a napfény.»

Ha így vennők a dolgot, akkor igen vékonyan állnának orvosok tekintetében, mert nekünk magyaroknak csak egy tengeri fürdőnk van: Czirkvenicza. Hanem az igaz, hogy ez aztán, mint fürödni való hely, a legjobb a Quarnero összes fürdői között. Fürdőhelynek még fiatal, úgyszólván csak 1887 óta kezd szélesebb rétegekben ismert lenni, mióta dr. Frischau János gráci tanár ráirányította az orvosvilág figyelmét klimatikus rendkívüli előnyös fekvésére, egészséges, csodásan tiszta levegőjére s pompás, sekélyes, homokos partjaira és a mióta József főherceg közbejöttével fölépült ott egy nagy szálloda, mely párisi fényvel és kényelemmel rendeztetett be. A főherceget főleg az

a hazafias szempont vezette, hogy a magyar is otthon költthesse a pénzét, ha tengeri fürdőre megy.

Lassan-lassan a szép Fiume is világforgalmi ponttá lett, ehhez járult a zóna, az olcsó odaút, a mi mind nagyot emelt Czirkveniczán, megfordulván ott nyaranta és tavaszkor sok magyar útas és üdülő.

A milyen új és fiatal Czirkvenicza fürdőhelynek, épen olyan kopott, öreg, sőt elaggott anyaföldnek. Valóságos holt világ. A Karszt terméketlen vidékének egy darabja. Úgy érzi magát itt az ember, mintha már egy milliárd évvel lennénk később: a földgolyó mintha már kiegészült volna és csak úgy szórakozottságból hoz és táplál imitt-amott egy-egy fügefát vagy valami elkényszeredett növényféléket. Sivár, kietlen, minden kihalt. Ez az abszolút nyugalom a halotti csend, madár nem csicsereg a levegőben, bogár nem zümmög a fűvek között. Csak a tenger morog, lágyan, fönsgésen, csak a tenger él.

Valaha zöld erdők, hatalmas faóriások borították be a közeli hegyeket St.-Helena fölött szemben a Veglia szigetén és messze mindenütt, a merre szem lát. S az erdőségekben zöld fű nőtt s az erdőségek szokott lakói rajzottak, madarak, vadak, bogarak. De ez száza-

dok előtt volt. A hatalmas erdőknek lába támadt. Az óriás szálfákat elhordták innen a velenceiek, s most, mint a velencei paloták czölöpei, abban a családásban vannak, hogy az özönvízest élik, akáresak kőszénné lett ükapák.

A bóra és sirokkó úr lett most már; a fapotentátók nem álltak nekik ellent, lassan-lassan tehát lefűjték a termő humuszt a hegyoldalakról a tengerbe s ott maradtak csupaszon a hegyek gyomrában levő kövek, sőt még ezek is elkoptak, a perzselő napfény omlóssá, likacsossá tette őket, olyanok most, mint valami kővé vált óriási szivacsok.

No, már most képzeljen az olvasó ennek a tompa, szürke világnak egyik legsivárabb pontjára egy odacsöppentett paradicsomot, buja növényzetű üdezőld parkot, a déli növényvilág arisztokratáival, szép oleanderekkel, agavékkal, magnoliákkal, a park végébe pedig egy ragyogó palotát a modern izlés összes raffinement eszközeivel, plateaukkal, teraszokkal, villamvilágítással, vízvezetékekkel, ez a «József főherceg szálloda», vagyis a *Therapia*, mert a jeles szaktudós és európai hírű orvos, dr. Ebers Henrik a szálloda földszintjét a Higienia mai magaslatában, annak összes tanulmányaival ellátta s maga kezeli a betegeket.

Czirkvenicza községe egy kis söté onnan. Egykor a Modrus hercegeké volt, kik aztán a *Frangepán* nevet vették fel s hazánk történetében is szerencsés szerepet vittek. A környék népei halászkok, kecskepásztorok és kőművesek, még ma is gyógyolják az utolsó Frangepánt, kinek felesége, *Szelepcsényi Amália*, a környék minden asszonyának hét éven át évenként egy-egy fekete szövet kendőt rendelt adni férje halála után. A fekete kendő e hét év alatt állandó, sőt többé már meg sem változatható divattá lett, úgy, hogy ma is minden odaváló asszony gyászkendőben jár, nem is sejtve már az okot, hogy miért.

Egyébiránt az egész vidék tele van a *Frangepánok* emlékeivel. Czirkvenicza mellett a *Dubranicza* völgyben a *Kotor* halmon ma is ott van romokban egy várak, melyhez nem egy rege tapad, a helységben magában is volt egy kastélyuk, mely most a *József* főherceg tulajdona, ki azt *László* fia emlékére gyermek-menhelynek engedte át és azóta «*László gyermekotthon*» néven ismeretes; benne magyar apácák gondozzák igaz szeretettel az ott nyaraló szittyá palántákat, kik vígan lubiczkolnak délutánonként a kastély falait csapkodó hullámok közt. A falu és a *Therapia* közt fekszik a

«*Villa Mira*», azt is *József* főherceg tartja fenn katonai gyógyháznak. Mindenütt a *József* főherceg keze, mint a XIV-ik században a *Frangepánoké*. Csak hogy a *Frangepánok* arra használták a parton épült fészkeiket, hogy a tengeri utasokra innen csapjanak le, míg a XX-ik század modern nagy ura épen ellenkezőleg azon fáradozik, hogy a ki utas oda téved, az otthon találja magát épen úgy, mintha a legműveltebb nyugaton járna.

Czirkvenicza csak úgy lassan haladt, hiába halmozták ott össze *Frangepánok* a tömérdek zsákmányt, néhány kis viskó állt ott századokon át, néha megfogyva, néha megszaporodva egy vagy kettővel, az új aerában maguktól hozták oda az utasok a pénzt s egy-két évtized múlva pompás paloták fogják magukat kacérkodva nézegetni a tenger tükreben. A *Therapia*, ez óriás anyaépület még most szinte a visontagsággal küzd, de a jövő nem bizonytalan. Már is kölykezi a házakat és villákat a part mentén, míg végre mintegy varázsütésre egyszer csak széken lesz ott a *Quarnero* legszebb, legdivatosabb és legegészségesebb tengeri fürdője. A telkek ára máris szinte megközelíti a bécsieket és a budapestieket. A kis *Czirkvenicza* község jövőjét a *Therapia* állapítja meg, de viszont a *Therapia* jövőjét is csak *Czirkvenicza* emelkedése idézheti elő. Ma csak a konturjai állnak ott egy világfürdőnek. Az van meg csak még eddig, a mit a fenséges Természet adott oda és a mivel azt *József* főherceg megszerezte. A többi majd elvégzi a zóna és a magyarok. *Mohorai Pál*.

HIRES MÉREGKEVERŐK.

A régi görögöknél a megmérgezés rendes, törvényes kivégzési mód volt, — tudjuk, hogy pl. Sokrates is erre ítélték a hálátlan athéniek. Rómában is szélteben járta a mérgezés, különösen a császárság korában. Volt egy hírneves mérgekeverő nő, *Locusta* nevű, a kinek tudománya sokáig fennmaradt s maguk a császárok is éltek vele. Nero a *Locusta* által feltalált méreggel emészttette el öccsét, *Britannicus*-t, *Agrippina* a férjét, *Domitianus* előbb az atyját, *Vespasianus*-t, aztán öccsét, *Titus*-t. Hogy mi volt s miből készült az a mérge, azt nem tudjuk. Nagyon nehéz volt hozzájutni; csakis a császár-

A «THERAPIA».

rok tudták a titkát. A többi urak más mérgezési módokhoz voltak kénytelenek fordulni. Használatban volt egy mérgezett hegyű tű, a melylyel a gyilkos, a *Forum* tolongásában hozzáférközve áldozatához, alig észrevehető kis szurást ejtett rajta s az csakhamar holtan rogyott össze. A nápolyi múzeumban most is látni *Pompeji* romjai közül előkerült gyűrűket, melyeken rugóra járó kis mérgeztartó van; ennek érintésére egy csepp mérge nyomult ki belőle. Az asztalnál, a beszéd hevében, egy mozdulatot tett a gyilkos áldozata tányéra felé s ezzel megmérgezte az ételét. Mondják, hogy még néhány évvel ezelőtt is, *New-Yorkban* történt ilyen mérgezési eset.

Nagy divatja volt a mérgezésnek a renaissance-kori Olaszországban. Ez az idő volt az orgyilkosság virágkora: hatvan-féle módot tudtak arra, hogy mikép lehet botrány és veszedelem nélkül eltüntetni láb alól az útban álló embert. A leghíresebb mérge az aqua toffana volt, a mely használatban volt a XVIII. század elejéig, most azonban mibenlétéről nem tudunk semmi egyebet, csak azt, hogy valószínűleg arsenikum-készítmény volt, színtelen, szagtalan és iztelen. Nagyon hatásos volt: ha az ember a kés egyik oldalát bekente vele s a késsel kettévágott egy almát, észrevétlenül mér-

gezhette meg az egyik fél almával, a kinek odaadta, míg a másik felét baj nélkül megehető maga. De volt olyan mérge is abban az időben, a mely csak évek múlva ölt: a kinek beadták, egymás után kihullt a foga, a haja, elenyvedtek tagjai s lassú sorvadásban pusztult el. Voltak mérgezett gyertyák, mérgezett virágok, mérgezett keztű, — különösen a *Borgia*-család tagjai vitték nagy tökéletességre a mérgezés efféle módjait, a *Mediciek* pedig *Franciaországban* is meghonosították. Ezeknek a mérgeknek megvolt az a tulajdonságuk is, hogy nem hagytak nyomot a holttesten. *Borgia Lukréczia* személyében legenda-szerű lett ez a mérgezés, *Borgia Sándor* még inkább kifejlesztette, *Borgia Cézár* pedig mesteri tökéletességre vitte. Ez utóbbitól még nála nem sokkal külön atyja is félt, néha azonban együtt főzték ki mérgezési terveiket. Egy alkalommal azonban ugyancsak megártak. Egyszerre öt bibornokot akartak megmérgezni. Valami kideríthetetlen tévedés következtében azonban a boros kancsók felcserélődtek s a mérgezett borból maguk a mérgekeverők ittak. *Borgia Sándor* meg is halt, *Cézár* azonban kigyógyult.

A *Borgia* mérgezési tudományát és rettentő lelkiismeretlenségét eleventítette fel egy francia nő, *Brinvilliers marquisné*, leánykori nevén *D'Aubray* kisasszony. Ez a női szörnyeteg egy elég előkelő francia nemes leánya volt s mint emlékirataiban maga is megvallja, már gyermekkorában is tele volt a legrosszabb indulatokkal. Egyébiránt nagyon szép nő volt s szépségével nagyon vonzotta magához a férfiakat. Húsz éves korában neje lett egy gazdag nemesnek, *Brinvilliers marquisnak*, a ki vagyonát anyja révén *Gobelintől*, a róla elnevezett képes szőnyegek feltalálójától örökölte s házát tömérdek roppant értékű gobelinnel ékesítette. A marquisné nem sokkal esküvője után beleszeretett egy *Sainte-Croix* nevű hadnagyba. A büns viszonyt nem a férje, hanem az apja fedezte fel, a ki a hadnagyot a Bastilleba záratta. A marquisné ezóta rettentően meggyűlölte apját, a hadnagy pedig a börtönben megtanulta, hogy kell az arsenikkal bánni.

A marquisné apácának öltözve sorra járta a kórházakat, vigasztalta a betegeket s enniavált adott nekik. A mely beteget egyszer így ápolt, az csakhamar meghalt. A marquisné kísérletet tett azzal a méreggel, melyet hadnagyától kapott. Mikor már hatásáról kellőképen meggyőződött, meglátogatta apját. Nyolcz hónapig folyton kedveskedett neki s ezalatt titkon, lassankint beadogatta neki a mérget, napról-napra várva a hatását. Az öreg ember szervezete ellenállt a méregnek: elvetemült leánya huszonnyolczszor kevert ételbe mérget sikertelenül. Ekkor végre megkettőzte az adagot s ez hatott s az öreg *Aubray* meghalt. Hogy aztán öröksége teljesen ő reá szálljon, megmérgezte két fivérét is meg akarta mérgezni nővéreit is, hogy fényfűző háztartására megszerezze a költséget. Lassankint úgy kezdett bánni az arsenikkal, mint más ember a sóval, csak úgy

BERZEVICZY ALBERT AZ ÜNNEPI BESZÉDET MONDJA.

A KÜLDÖTTSEGEK ÉRKEZÉSE A LELEPLEZÉSRE.

As elöl sorban Mihály Berzeviczy Albert, mellette Zöllner Mihály államtitár és Bódiszay Jenő főispán haladnak.

ÉRZSÉBET KIRÁLYNÉ SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSE BARTFA FÜRDŐN.

HALÁSZOK A CZIRKVENICZAI PARTONÁL. (A háttérben a régi Frangepán-kastély, most László-gyermekotthon látható.)

CZIRKVENICZAI KÉPEK.

DR. ÉBERS HENRIK.

szorta jobbra-balra. Megmérgezte cseléideit, mert ügyetlenek voltak, a saját kis lányát, mert terhére volt, az urát, mert útjában állt Sainte-Croix-val tervezett házasságának. A hadnagynak azonban semmi kedve se volt arra, hogy ilyen asszonynak a férje legyen, azért folyton ellenmérgeket adogatott be a férjnek, úgy, hogy ha egy nap megmérgezték, másnap az ellenmérget ismét helyre állította. Ez a titkos küzdelem jó darabig tartott, míg egyszer a hadnagy váratlanul meghalt. Hagyatékában sok bizonyítékot találtak a marquisné gaztetteire s ezek alapján elfogták, elítélték s le is fejezték.

A marquisné sikerei révén azonban a mérgezés divatja elterjedt Párisban s különösen XIV. Lajos versaillesi udvarában. Magáról a király kedvencéről, Montespan asszonyról is tudja a történelem, hogy mérgeggel távolította el útjából azokat a nőket, a kik a király kegyét megnyerték s elhomályosíthaták volna az ő csillaga ragyogását. Sőt magát a királyt is meg akarta mérgezni. A mérgező bűntársai, mindenféle veszedelmes gonosztevők, szolgáltatták neki. Gazsági végre is kiderültek, a királyt öt magát zárda csukatta, bűntársait részint kerékbe törette, részint életfogytig tartó börtönre ítélte. A mérgezős divata azonban ezzel nem szűnt meg az udvarban; sok előkelő hölgy állt abban a gyanúban, hogy férjét mérgeggel pusztította el, vagy hogy legalább el akarta pusztítani. Több hölgyről ez ki is derült s elítélték őket, börtönre vagy száműzésre. Egy hagyomány azt is mondja, hogy volt azon időben olyan pohár is, a mely magától, mérge hozzákeverése nélkül is méreggá tudja változtatni a bort. Ez természetesen mese, de a hiedelem magában véve is jellemző a korra s a mérgekeverés elterjedésére.

NAGY SZERENCSETLENSÉG A PÁRISI MÉTROPOLITAIN-VASÚTON.

A maga nemében szinte páratlan az a retentó szerencsétlenség, mely augusztus 10-ikén este a párisi métropolitain-vasúton történt. Este nyolcz óra tájban, a vasút vonalának egyik földalatti részén egy a Porte-Dauphinétől a Place de la Nation felé igyekvő vonat a Boulevard Barbés közelében megakadt: valami hiba történt a motorában. A vonatot kiűrtették s utána küldtek egy másik vonatot, a mely el akarta tolatni a legközelebbi kitérő-állomásra. Egyszerre, a mint az egymásba kapcsolt két vonatot a Ménilmontant állomáshoz jutott, hatalmas robbanás hallatszott, az első motor-kocsiból két láng csapott ki s végignyaldosta az összes kocsikat, melyek rendkívüli gyorsasággal lángba borultak. A veszedelem oly váratlan és hirtelen jött, hogy a két vonat személyzete nem tehetett egyebet, mint hogy gyorsan elmeneküljön. Az igazi szerencsétlenség csak erre következett: a két égő vonat nyomában

jött egy harmadik, a mely tele volt utasokkal, a mennyiben fölvette a két előbbinek kiszállított utasait is. Ez a vonat ép akkor futott be a Ménilmontant állomás előtt levő Des Couronnes állomásra. Mielőtt az utasait ki lehetett volna szállítani, vagy mielőtt csak felvilágosíthatták volna őket a veszedelem nagyságáról, a Couronnes pályaudvart sűrű, fojtó gázokkal telített füst töltötte el s csaknem ugyanabban a pillanatban elszakadt a villamos vezeték is, a lámpák kialudtak. A szerencsétlenség csekély számú életben maradt szemtanúinak jelentése szerint irtóztató jelenet következett. Az utasok menekülni igyekeztek, de csak kevesen találtak meg az állomásból kivezető utat, a mely baloldalt volt. A többiek jobbfelé menekültek, a hol elzárta útjokat egy fal, a melyen nem volt kijárát. Hetven holttestnél többet találtak itt egy halomban; valamennyit a fojtó füst ölte meg.

A füst oly sűrű volt, hogy kívülről jó darabig be sem lehetett hatolni az alagútba; csak másnap reggelre tudták kihozni a holttesteket, melyek egy részét a morgue-ban, másik részét pedig a közeli Cité-kaszárnyában terítették ki. A Ménilmontant-állomáson is, a hol a tűz pusztított, találtak néhány holttestet a peronon és a jegyváltó-teremben. A két kigyúlalt vonat tökéletesen elégett, nem maradt belőlük más, mint a kocsik vaskeretetei s egyéb vasalkatrészeinek félig elolvadt, össze-vissza görbült halmaza.

Borzalmasságban vetekedik ez a szerencsétlenség azzal, a mely néhány évvel ezelőtt Párisban a jótékonyági bazár kigyuladásakor történt; a különbség azonban az, hogy míg akkor az áldozatok úgyszólván mind az előkelő társaságból valók voltak, most majdnem csupa szegény munkásember pusztult el, a kik a gyárakból, műhelyekből siettek haza.

A métropolitain-vasutat kevés idővel az 1900-iki világiállítás előtt kezdték építeni s első részét 1900 júliusában nyitották meg. Szoros értelemben városi vasút, a város szélén túl nem terjed s csupán személyeket szállít, podgyaszt nem. A nagy vasutak pályaudvaraival nincs összeköttetésben; ezt szándékosan csinálták így, mert attól féltek, hogy különben a takarékos nép kivonul a szomszéd községekbe lakni, a hol, a párisi vámbatáron kívül, olcsóbb az élet. Egyedüli célja a métropolitain-vasútnak az, hogy a város belsejében lebonyolítsa a forgalmat, a külső részekből könnyen és gyorsan behozza a közönséget a város belsejébe. Erre annál is inkább szükség volt, mert eddigelé a közúti forgalom nagyon is el volt hanyagolva s jóformán teljesen az omnibuszokra volt utalva a közönség.

Mikor a vasút terveit készítették, hálózatának alapvonalai egy nagy keresztet alkottak, melynek szárai a város szabálytalan körét éjszokról délre és nyugatról keletre átmetszik. Ebbe a keresztbe fut bele a terv szerint a mellékvonalak nagy száma. Ez idő szerint még csak két

vonal van forgalomban: az egyik a Porte Maillotól a Porte de Vincennesig, a másik a Porte de Dauphinétől a Place de la Nationig vezet. Az utóbbit, melyben a mostani szerencsétlenség történt, csak nemrég nyitották meg. Ez a vonal a Bois de Boulogne-nál kezdődik, a föld alatt vonul a Victor Hugo-térig, az Avenue Victor Hugo alatt eljut a Place de l'Étoile-ra s így ér a föld alatt az éjszaki külső boulevardokig. A Place d'Anvers állomáson túl földfelettié válik, tetszetős, karcsú oszlopoktól tartott vasviadukton át siet tovább, a vége felé ismét a föld alá bújva. Így van építve a vasút többi része is: hol a föld alatt, hol a föld felett viaduktokon haladnak benne a villamos motor-kocsiktól vont vonatok.

A métropolitain mindenütt csinál és izléssel van építve, elegáns külsejű kocsijai könnyedén siklanak tova, nagy élvezetet nyújtva a párisiaknak, a kiket az omnibuszok döcögése nem igen kényeztetett el. A hozzávaló villamos erőt a Porte de Vincennes melletti nagy telepen állítják elő, ugyanitt van a javítóműhely.

A Porte Maillotól a Porte de Vincennesig vezető vonal összesen 37 millió frankjába került Páris városának, a mely építette; ez összegből következtetni lehet az egésznek az építési költségeire. A párisiak óriási nagy számban utaznak rajta, eddigelé, 1900 júliusá óta, mintegy kétszáz millió utast szállított. Egyaránt használják a szegény munkások és az előkelő világ; amazok munkába vagy munkából haza sietnek rajta, ezek előnyt adnak neki a saját kocsijuk felett is, ha gyorsan kell a város belsejébe sietni, üzletekbe, látogatóba, vagy a színházba haza.

A földfeletti és földalatti állomások egyaránt egyszerűek, de csinosak. A földalatti állomások többnyire boltosítottak s fehér mázas cseréppel vannak borítva, melyekben a villamos lámpák fénye visszaverődik s a világítás annál szebbnek látszik. A falakat mindenütt színes falragaszok borítják. Az állomás közepén van az állomás főnökének a fülkéje a telefonnal és jelző-készülékekkel. Ez előtt lebeg a peron felett egy tábla a «Premières Classes» felirással, e tábla előtt állnak meg hajszálnyi pontossággal az első osztályú kocsik. Egy másik, a peron felett függő táblára az van írva, hogy merre megy a vonat, a lépcsőkön, a folyosókon és az állomásokon mindenütt ügyesen, könnyen észrevehető helyeken táblák vannak alkalmazva, a melyek mindenről tájékoztatják az utast, úgy hogy eltévedés, vagy téves vonatra kerülés úgyszólván ki van zárva. Csak két kocsiosztály van, az első, melyen 25 s a második, melyen 15 centime a menet ára; a jegyekkel át is lehet szállni. Az elhasznált jegyeket az utasok a kijáratoknál levő nagy szekrényekbe dobják be. Az alagutak is ki vannak világítva, úgy hogy egyes állomásokról igen szép látvány tárul az ember elé.

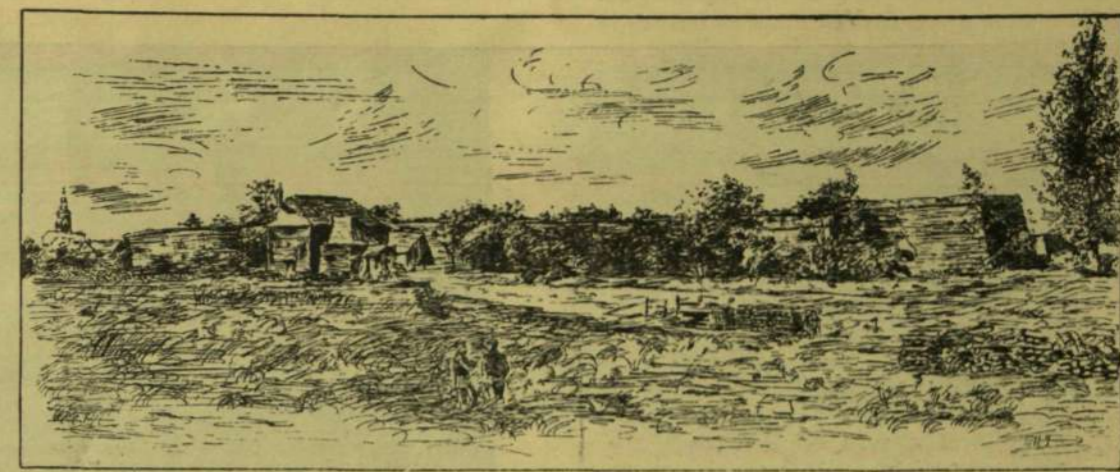

A «VILLA MIRA» KATONAI GYÓGYINTÉZET ÉS KÖRNYÉKE CZIRKVENICZÁBAN.

SZIGETVÁR TÖRTÉNETE.

Szigetvárnak, a magyar történelem egyik dicsőségétől övezett eseménye színhelyének történetét nagy terjedelmű, tartalmas munkában megírta Németh Béla. A négy száz nagy oldalra terjedő vaskos könyv létesülését báró Biedermann Rezső szigetvári nagybirtokos áldozatkészségének köszönheti, a ki a mű megírásának és kiadásának nem csekély költségeit fedezte s gondoskodott arról, hogy szép kiállításban jelenhessen meg. Számos kép illusztrálja a könyvet, nyomdai kiállításának izléses volta a pécsi irodalmi és könyvnyomdai részvénytársaság érdeme. Báró Biedermann, a kit a Szigetvár és környéke érdekében tanúsított áldozatkész bőkezűségért polgártársai már régebben a város dispolgárának választottak, intézkedett, hogy a munka ingyen küldessék szét a hazai középiskoláknak, vármegyéknek, tudósoknak, íróknak stb.

A könyv Szigetvár őstörténetén kezd; megtudjuk belőle, hogy első ismert neve Moten vagy Muten volt, később római telepítvény volt a helyen, Limosa névvel, a mely mocsaras helyet jelent. A honfoglalás után monostor épült ott, honnan premontrei szerzetesek terjesztették a kereszténységet és iskolájuk által a művelődést. Szigetvár a török háborúkban mint jól meg erősített vár és fekvésénél fogva a Dunántúl nagy részének katonai főhelye, nagy fontosságra jutott. Régebben egy Szigeti nevű előkelő nemesi család volt ott a legnagyobb birtokos, melytől több ma is virágzó somogy megyei család származik. Egyik tagja Nagy Lajos idejében nem csekély fényt vetett rá: tanár volt a párisi világhírű egyetemen, később pedig kalocsai érsek lett. A XV. század második felében Szigetvár az Enyingi Török család tulajdona volt, melynek leghíresebb tagja, Szapolyai János király jeles vezére, Török Bálint itt töltötte élete nagy részét. Udvarához tartozott tíz éne-

SZIGETVÁR VÁRA MA.

kese, Tinódi Sebestyén, a kinek származására a könyv új világot igyekszik vetni. Az eddig uralkodó nézet szerint Tinódi valószínűleg a fehérmegyei Tinód pusztáról származott; Németh Béla új könyvében azt igyekszik kimutatni, hogy a Tinódi-család eredete a Szigetvárhoz közelekvő Tinódon keresendő s az okiratok tanúsága szerint Szigetváron a költővel egy időben több Tinódi nevű ember is szerepelt.

1543-ban Szigetvár királyi vár lett. Pécs akkor már török kézen volt s Ferdinánd Szigetvár megszállásával gondoskodni akart arról, hogy tovább ne terjeszkedhessenek. A várkapitányokat ezentúl a király nevezte ki; az őrség úgyszólván folytonos harezban állott a mindenfelé portyázó török seregekkel. Ali basa vezérlete alatt 1556-ban kísérletet is tett a török a vármegye megszállására; hogy ez nem sikerült neki, abban már akkor nagy része volt Zrinyi Miklósnak. Zrinyi nem sokkal ez ostrom után, 1561-ben lett Szigetvár kapitánya, s ezzel meg-

kezdődött a várnak az a szereplése, mely mindenkor történetünk legszebb lapjai közé fog tartozni.

Zrinyi alakjával a könyv szerzője részletesen és behatóan foglalkozik, nemcsak az eddig ismert irodalmi és okirati anyagot dolgozza föl, hanem saját kutatásai révén új adatokat is hoz felszínre. Fő célja, melyet hazafias lelkesedéssel tűzött ki, megcáfolni azokat a vádakot, melyeket régebb és újabb történetírók a szigetvári hős magánélete, az általa alkalmazott vagyonszerzési módok ellen felhoztak. Ezután részletesen leírja Szolimán szultán hadi készülődéseit Szigetvár ellen, Zrinyi előkészületeit az ostrom fogadására, a tulajdonképeni várat körülvevő óváros elését, a vár fölmentésére irányuló, de eredményre nem vezetett készülődéseket, a vár ostromát és «A tragédia utolsó jelenetei» czímmel Zrinyi és társai hősi halálát.

Zrinyi halála után Szigetvár több mint egy századig (1566-tól 1689-ig) török kézen maradt. Ez utóbbi évben visszafoglalták a császári hadak s ekkor a várra és városra magyarellenes szellemű katonai uralom következett, melynek az volt a törekvése, hogy e helyen német központ létesüljön. Az ekkori viszonyokat a könyv tüzetesen ismerteti.

A XVIII. század közepén Szigetvár uradalmát a báró Neffesern család kapta királyi adományul, később a Szily, Festetics és Czindery-család birtokába került. Ez utóbbi család fiágon kihálván, a szigetvári uradalom leányágban a nemrég meghalt gróf Andrássy Aladár tulajdona lett.

A könyv Szigetvár jelenkori állapotának leírásával végződik.

Mai számunkban kettőt bemutatunk a könyv képei közül. Ezek egyike Zrinyi Miklós, Szigetvárt álló emléke, másika pedig a várat mutatja mai állapotában.

EGYVELEG

* I. Jakab angol király annak idején a Sussex grófságban levő billinshurthi uradalmat tízezer esztendőre egy angol nemes családnak adományozta, mely család az urjog elismeréséül a koronának évenként egy piros rózsát tartozik beszolgáltatni.

* A pápa ruhátárát nők gondozzák. Miután a pápa mindig csak fehér selyem- vagy posztóruhát visel s ezeken a legkisebb folt is hamar meglátszik, az öltönyöket legjobbnak látják nőekkel gondoztatni, a kik erre alkalmasabbak, mint a férfiak.

* Drága szivarok. Egy kubai dohánygyárban a minap egy new-yorki milliomos számára 1500 darab szivart készítettek. Egy darab 50 korona 40 fillérbe került, vagyis az 1500 darabos láda szivar 75 ezer koronánál nagyobb értékű volt.

* A föld lakosságának sűrűsége. Európában minden angol négy szög mérföldön átlag 107 ember lakik, Ázsiában 58, Afrikában 11, Ausztráliában kettő sem esik ugyanekkora területre.

* A robbanások ereje. Midőn Toulonban a múlt év elején egy 56 ezer kilogramm löport tartalmazó raktár felrobbant, ennek zaját Olaszországban Ventimigliában tisztán meghallották, habár a távolság több mint 110 mérföld. Úgyszintén egy Johannesburgban történt ötven tonnás dinamitrobbanást Pretóriában is megéreztek, holott e két várost egy magas hegylánc és 33 mérföldnyi távolság választja el egymástól.

* A belga törvényhozó-testület tagjai évenként 3840 korona tiszteletdíjat és vasúti szabadjegyet kapnak.

A SZIGETVÁRI ZRINYI-EMLEK.

1. Az állomásfőnök telefon-szobája. 2. Allomás a Place de l'Etoile. 3. Lejáró pavilon a Champs-Élysées állomáshoz. 4. Földalatti állomás a Viktor Hugo-téren. 5. Földalatti állomás a lyoni pályaudvarnál.

KÉPEK A PÁRISI MÉTROPOLITAIN-VASÚTRÓL.

Széll Kálmán védnököt üdvözi Ehen Gyula, a kiállítás elnöke.

A SZOMBATHELYI KIÁLLÍTÁS.

Szép ünnepe volt e hó 16-án a túl a dunai részeken egyik virágzó központjának, Szombathelynek, mely e napon nyitotta meg iparkiállítását. Igen sikerült a kiállítás és örvedetesen mutatja hazai iparunk nagy haladását, de az országos közfigyelmet főképp Széll Kálmán volt miniszterelnöknek a megnyitási ünnepélyek alatt tett kijelentései fordították rá.

A kiállítás napján ünnepi hangulat uralkodott a városban, zászlók lengettek mindenfelé s a közönség is ünnepi díszben hullámozott az utcákon.

A délelőtt kilencz órai vonattal érkezett meg Széll Kálmán, a kiállítás védnöke, gr. Széchenyi Tivadar, Széll Ignác államtitkár, Bernrieder János és mások kíséretében. Reiszig Ede főispán fogadta fényes küldöttség élén s üdvözölte lendületes szavakkal. Széll Kálmán meleg hangú beszéddel válaszolt. Erre a menet zúgó éljenzés közben hosszú kocsisorban megindult a Széll Kálmán-utcán át a felállított díszkapuhoz.

Itt az érkezőket Brenner Tóbiás polgármesterrel a városi tanács s képviselő-testület tagjai várták. Az igen nagy számú közönség a tűzoltókkal s a vasvármegyei aggharozosokkal sorfalat képezett. A polgármester lelkes beszéddel üdvözölte a volt miniszterelnököt, a ki szép szavakkal köszönte meg a szíves fogadtatást. Beszédében megemlékezett gyermekkori emlékeiről, melyek őt Szombathelyhez fűzik, e városnak, szülőföldének nagy nemzeti hivatásáról, jelenlegi örvedetes fejlődéséről, mely a város

polgársága komoly munkájának és erős köz-tudatának eredménye.

Ezután a menet a városházához vonult, hol Széll Kálmán többek tisztelgését fogadta.

Következett az ünnepélyes istentisztelet, melynek végezte után Széll Kálmán a többi előkelőségekkel a kiállítás területére ment, hol díszes baldachin alatt foglalt helyet s Ehen Gyula orsz. képviselő kiállítási elnök üdvözölő szavai után, nagy hatást keltett beszédével megnyitotta a kiállítást. Megnyitó beszédében az ipari munka fontosságát fejtegette a nemzeti termelésben s azt a jótékony hatást, melyet az ilyen kiállítások tesznek, midőn szak szerint, vidékenként mutatják be a szorgalom termékeit. Végül köszönetet mondott mindazoknak, a kik a kiállítás sikerében közreműködtek. Az éljenzéssel fogadott beszéd után a társaság a kiállítást szemlélte meg, mely általános és élénk tetszést keltett úgy gadagságával, mint szép berendezésével.

Délután két óraker lakomára gyűlt a kiállítás közönsége, melyen mintegy 150-en vettek részt leginkább a város és vármegye előkelőségei. A lakoma során felállott Széll Kálmán s rendkívüli érdeklődéssel fogadott felköszöntőt mondott a királynak, lelkesen magasztalva uralkodói erényeit s bizalmát fejezve ki az iránt, hogy a mostani nehéz viszonyok közt is meg fogja találni a nemzetet a boldogulás ösvényére vezető utat. A beszédet, mely hivatva van arra, hogy visszhangot keltsen országszerte, melléklapunkban, a «Politikai Ujdonságok»-ban közöltük.

Kitörő lelkesedés követte az emelkedett szellemű beszédet, mely után még számosan emel-

tek poharat, köztük még újra Széll Kálmán is, ki ezúttal az iparosokat és a közönséget élte.

A kiállítás a legsikerültebb s leggazdagabb vidéki ipari kiállítások közé tartozik s valóban szépen mutatja be Vasvármegye iparosainak életrealóságát és szorgalmát. A magyar népies különlegességek: a tulipános szűrők, cifra bundák, más effélék ugyan hiányzanak, de annál inkább kitűnnek a pompás gépek, munkaeszközök, közhasználati bútörök, tárgyak sokasága; szóval az olyan ipari termények foglalják el a tért, a melyek a mindennapi élet szükségleteire ma már nélkülözhetetlenek. Vannak a gépek közt olyan alkotások is, a melyek szakértők nyilatkozata szerint, bármely világiállításon feltűnést kelthettek volna.

Ilyen többek közt egy turbina, melylyel óriási munkaerőt lehet kifejezni; a körülte álló nagy malomgépeket könnyen, zajtalanul bírja ez az aránylag kicsiny, elmés szerkezet hajtani. Kötünő gazdasági gépek és olajgyártási czikkék nagy tömege is van kiállítva. Köztük egy hidraulikus borsajtó, mely valódi óriás a maga nemében; 80 ezer kilogramm nyomást képes kifejezni s néhány perc alatt szárazra sajtolja a szőlőt.

Érdekes az ethnografiai kiállítás is, a hol be van mutatva a vármegye lakosságának néprajza. Úgyesen vannak csoportosítva a különféle ruházati tárgyak, edények, háztartási eszközök, himzések, varrottások, halászlászi eszközök, stb.

A szombathelyi kiállítás nemcsak látványosságul, hanem első sorban tanulságul is szolgál, a mi az ilyen kiállítások fő célja.

BUDAPESTI NEVEK.

Azt a közel kétezer oldalas vaskos kötetet, melyet a Franklin-Társulat évről-évre «Budapesti cím- és lakásjegyzék» cím alatt ad ki, kevesen tartanák érdekesítő olvasmányának s nem sokan forgatják csupa szórakozás okából. Pedig a legszárzább dolgoknak is vannak vonzó vagy derős és tanulságos oldalai. S egy nagyváros háromnegyed milliónyi lakossága neveinek statisztikai tanulmányozása bizonynyal sokkal több érdekes anyagot rejt magában, mint a mennyit sejtene lehetne. Ha végig futunk az egyhangú sorokon, tarkábbnál tarkább ellentétek és hasonlóságok, nem is sejtett vonatkozások támadnak s egy fejlődő főváros egész jelleme domborodik ki előttünk polgárainak neveiből.

Hogy Budapest lakossága meglehetősen komopolita jellegű, azt eddig sem tagadhatuk, de a legmerészebb képzelet sem sejtette volna a nemzetiségeknek, illetőleg a különböző nemzetiségű neveknek azt a valóságos Babelét, melynek a magyar főváros hajlékot ad: Francia, Dán, Bajor, Lengyel, Szerb, Horvát, Zsidó, Muszka, Rác, Burkus, Magyar, Brit, Német, Török, Olasz, Rusnyák, Orosz, Czigány, Oláh, sőt még Szerceseny is. Nemzetközi jellegünkről tanuskodik a sok idegen, de legtöbbsnyire német városnévre valló családnév is, a Danzig, Frankfurt, Berlin, Regensburg, Brunn, Elzász, Baden, Hannover, Trier,

Széll Kálmán megérkezése a kiállítás megnyitására.

A kiállítás főkapuja.

A SZOMBATHELYI IPARKIÁLLÍTÁSRÓL. — Knebel Jenő fénykép után.

Széll Kálmán megnyitja a szombathelyi kiállítást.

Lippe, Austerlitz, Lüttich, Anhalt, a melyek mellett Ungvár, Torda, Pest, Buda, Pozsony képviselik szerényen a magyar földet. Belgrád, Travnik pedig a Balkánt, míg Babel, Sodoma kisérték exotikus elemet vegyitnek ebbe a bae-deckeri névjegyzékbe.

De hagyjuk a politikát és földrajzot, térjünk át a zoológiára. Alig van állatfaj, a mely a főváros lakói nevében képviselve ne lenne. A szárnyasok közül: Madár, Szajkó, Solyom, Pintyóke, Seregély, Veréb, Banka, Gerle, Galamb, Varjú, Rigó, Szarka, Czinke, Stiglicz, Bagoly, Sas, Snepp, Páva, Gódnny, Pelikán, Fecske, Holló, Kánya, Gólya, Csirke, Kakas, Csóka, Filemüle; a vízi állatok közül: Harcsa, Delfin, Ponty, Csuka, Hering, Kórársz, Rák, Főka, Vidra; az erdő vadjai közül: Róka, Medve, Maczkó, Farkas, Oz, Nyul, Szarvas, Borz; a nagy ragadozók közül: Párduc, Oroszlán; a házi állatok közül: Macska, Bika, Bárány, Kos; ezután: Elefánt, Hórsóg, Putkány, Úrge, a végül Sáská, Darázs, Pók mind egy-egy család ősmertető jele a matrikulákban. Hát még a növényvilág számos változata, hasznos veteményein, mint pl.: Sáfrány, Kapor, Borsó, Mák, Torma, Káposzta, Komló, Zeller, Paprika, Sóska, Paréj, Saláta, Répa, Retek, Petrezselyem s végezve a Lapun, Tövisen és Tüskén. A gabonaneműk: Zab, Árpa, Búza, Rozs közt ott a Konkoly; a gyümölcs-neműk között: Szilva, Kókény, Mandula, Czitrom, Som és Eper; a fák közül a Hárs és Fenyő díszlenek jól a főváros talajában.

De ez még mind semmi, még sokkal eredetibb ötleteket szül a véletlen humora. Budapest lakosságából minden kitelik. Hasznos munkára kéznél van itt a Gyűszű, Öllő, Czérna. Kéte-sebb foglalkozásokban sem szenvedünk szükségletet, mert van Zsebrák, Tolvaj, Uzorsás. Akad aztán némi Vaj, Turó, Zsemle is, a meny-nyiből kitelik egy szerényebb Vacsora vagy Frisütök, sőt néha Dáridó is. Tál, Kalán sem hiányzik hozzá, de mihaszna, ha nincsen villa és kés? Körüle telepedhetik egész sereg Atyafi, Sógor, Bácsi.

És ki hinné mindezek mellett is, hogy a főváros hétszázszázernél több lakosából nem telnek ki egyetlen épék-láb ember? Csak Oldal, Váll, Törzök és Borda található az összes testrészek közül, meg egy Orr, ellenben se kéz se láb, sőt hiába van Sapka, Süveg és Kalap, még fej sincs. A helyetti mindenféle Néma, Síket, Sánta, Bena rontják a glédát.

De hogy igazságosak legyünk, rá kell mutatnunk az érem másik felére is. A világtörténet nem egy nagy alakja, sőt a mythologia néhány előkelő istene s az ó-szövetség legelső patriarkhája is bizonyára soha nem almodott névrokonokra lennie a mi fiatal székvarosunkban. Bűszkén vallhatunk magunknak egy Junót, Vénuszt, Phoebust. Az első emberpár és leszá-

mazói sora majdnem hiánytalan. Adám és Évától, Abel és Káinon át Noéig, Abrahámig, Izsákiig, sőt azon túl is: Salamon, Dávid, Absolon és Dániel. A görög-római kort Platon, Hammibál, Czézár és Vespasian képviselik klasszikai méltósággal, a középkort Moham-med, Rafael, az újat Rousseau, Voltér, Washington, Heine, Mendelssohn, Kant, Nietsche; Luthert — ki hinnené — Tetzellet és Kálinnal újra összehozta sorsa. Budapest Wagner Tannhäu-serrel együtt, Schiller pedig Wallensteinmal és Stuart Máriával mutatkozik be, ellenben Göthe és Shakes-peare távollétükkel tündökölnék s csak Faust-tal és Lear-ral vesznek részt társadalmi életünkben.

De Budapest — ezt el kell ismernünk — főleg az ellentétek és paradoxonok városa. Minden tulajdonságnak és állapotnak megvan a maga ellenlábasa lakói nevében. Van itt Csinos és Csintalan, Korai és Késői, Kurucz és Labancz, van Sik és Hegyes vagy Halmos, van Lassú és Gyors vagy Sebes, Meleg és Hűvös, sőt Hűdég is, Nagy és Kis, sőt Apró is. Azonkívül Kopasz és Hajas, Szende és Kaczér, Ritka és Sűrű, Rövid és Hosszú, Sovány és Kövér, Erős és Gyenge, Éles és Tompa, Szőke és Barna, Ördög és Angyal. Ha van Széles, csak azért is van Szűk is, ha van Szomorú, van Vig is. A Keserűnek Édes felel meg, Okosnak, Bölesnek a Balga és Badar, Rabnak a Szabad, Sirónak a Mosolygó, Búsának a Vidor, Puhának a Kemény, Ridegnek a Kedves. A legtöbb perze Élő, de van köztük Hulla is. Rest és Szép körülbelül egyenlően fordul elő. Néhol a fokozás egész skálája tárul elénk, a legfinomabb niánszokkal, a Széltől, sőt Kellemestől a Haragosig, sőt Vadig, a Szolgától a Zsel-léren át az Uracsig, az Újtól az Ocska, sőt Régi-ig. Az emberi életkor minden szaka föl-lelhető ebben a roppant emberrajban: Gyermek, Kamasz, Serdült, Fiatal, Ifjú, Öreg, sőt Vén is.

Különösen azonban, hogy a kalendáriumi év-szakok neveinek fölvetelét csak német nevű polgártársaink gyakorolják. Legalább van Jänner, Feber, Mártz, April, May, August és November, de megfelelő magyar egyenértékű elnevezést nem találunk. Még a hét napjai közül is csak Péntek és Szombat a miénk, Montag, Donnerstag, Freitag, Sonntag a németé. A számok végtelen világából is kevés a miénk: Hat, Husz, Száz, Ezer — azután Háromy, Négyessy, Hetesi, Hatvani — és semmi több.

Az olvasó bizonyára kíváncsi lesz arra is, hogy melyik hát mégis a leggyakoribb név a főváros lakosai közt? Minden tréfát félretéve, konstataljuk, hogy a legtöbbször, 1706-szor a Weisz név fordul elő. Ha tehát Budapest lakosságát 700,000-re tesszük, úgy minden 412-ik ember Budapest Weisz. Tekintve azonban, hogy ebben a számban még nincsenek benne a családtagok, a minek figyelembevételé pedig legalább is megkérdezzük a Weiszek tekintélyes számát, ebből világos, hogy Budapest körülbelül minden kétszázadik embert Weisznek hívnak. Utána a Kovács, majd a Horváth név a legáltalánosabb.

És a legexcentrikusabb, legcizifrább nevek?... Mert ilyen is akad, ha kissé tovább bönögésünk a budapesti címztár vaskos kötetében. De csak a legfeljebbeket iktatjuk ide: Gyöngyvirági, Osapay, Nagyszejtő, Pénzváltó, Tudja, Megadja, Inkább, Galuska, Négyökrű, Falábú, Tejfőléssy, Elszánt, Talált, Szalámi, Subiczek, Aranylábú, Ujság, Arviz, Ménki, Gógós, Kaszinó, Grammatika, Gyönyör és Szörnyű. V.

RÓMAI GYÖNGYÖK.

A híres római gyöngyöt, a mely az igazgyöngy-höz annyira hasonlít, hogy nem egy hölgy aggodalom nélkül viseli, egy argentin névű hal pikkelyé-

A gépiállítástól.

A SZOMBATHELYI IPARKIÁLLÍTÁSBÓL. — Zerkovitz Emil amateur fővitelel.

ből készítik. E hal a Földközi-tengerben igen gyakori. A pikkelyét lekaparják, összekeverik a hal beleivel s aztán addig főzik, míg olyan sűrűvé lesz, mint a pép; ehez az anyaghoz bizonyos mennyiségű halenyvet tesznek hozzá, hogy tartalmasabbá és ragadósabbá válják.

Mikor ez megvan, a gyöngykészítők kisebb-nagyobb alabastrom-darabokat vesznek elő, az előállítandó gyöngyök nagyságának megfelelően, hosszú, a kalaptíhöz hasonló drótdarabokra tűzik s váltakozva a ragadós anyagba és halenyvbe dugdoszák s az ily módon az alabastromra ragadt anyagot meg hagyják keményedni.

Ezt a munkát rendszerint asszonyok és lányok csinálják vánkossal borított asztaloknál; a vánkossal tele vannak tűzfelde dróttal és tűkkel. A munkásnők reggel elkezdik a sor egyik végénél és az alabastrom-golyócskákat egymás után dugdoszák óvatosan a halból készült anyagba. A míg egy sor végére érnek, a sor elején levők már meg vannak száradva. Ekkor az egészet elülről kezdik s így folytatják mindaddig, a míg az alabastromra ragadt rétegek elérik a megfelelő vastagságot, mire a gyöngyöket teljes megszáradás céljából félreteszik s mikor megszáradtak, zsinórra fűzik.

Ha az ily módon készült gyöngyöt igazgyöngy mellé tesszük, akkor még csak észre lehet venni némi különbséget, magában azonban nehéz felismerni, hogy nem igazgyöngy. Nem egy hölgy, a kinek nagyobb mennyiségű igazgyöngye van s tudja, kezdve az a világ előtt sem titok, igazgyöngyeit gyakran otthon hagyja a tízmentes szekrényben s római gyöngyöt visel, a nélkül, hogy ezt mások észrevennék. Egy előkelő párisi hölgyről beszélük a következő esetet. A szép gyöngyeiről ismert hölgyet egy bálna az a baleset érte, hogy tánczóknak zsinórra fűzött gyöngygyakáké beleakadt tánczos, egy tiszt, vállrojtjába, a zsinór elszakadt s a gyöngyök mind lepergett a padlóra. Nagy lett az ijedelem, a tánczot félbeszakították, a háziasszony s a többi jelenlevők gyorsan kezdtek felszedgetni a szerte-hullott gyöngyszemeket. Csak a gyöngyök tulajdonosnője maradt nyugodt s kérte a társaságot, ne vesződjenek a kereséssel, úgysem az igazi gyöngyei voltak, mert azokat otthon hagyta s római gyöngyöket tett fel helyettük.

LENGYEL LÁTOGATÓK BUDAPESTEN.

A lengyeli vasúti tisztviselők egyesülete évenként rendezni szokott nagyobb kirándulásra ezáltal Budapestet választotta, az időt pedig a Szent István-ünnepre tűzte ki. Szíves vendéglátással készültek Budapestben fogadásukra s több egyesület gondoskodott, hogy jól érezzék magukat. Kezdetben ezer lengyel érkezését jelentették, de csak alig kétszáz-an érkeztek augusztus 19-ikén.

A Kerepesi-átat már a megérkezés előtt jóval ellepték az üdvözlésben részt venni kívánók ezrei. A keleti pályaudvarhoz több egylet zászlókkal vonult ki. Bent az indóház üvegfedelű óriás csarnokában is szorongó sokaság várakozott. A homlokzat nagy vaskapuját is föl kellett nyitni, hogy a tömeg szabadon mozoghasson. A kapuzat lépcsőzeténél várt a fogadó-bizottság s ott helyezkedtek el a fővárosi cigányzenekarok. Tíz óra 30 perczkor érkezett meg a különvonat. Legelőször a látogatók kíséretében jött egyenruhás zenekar volt látható, színes uhlánus-sípkában, zsinóros vörös ruhában és fényes rézhangszerekkel.

A mint a lépcsőzetben megjelentek a Rákóczi-

induló hangzott föl s erre kitért a nagy éljenzés. A cigány zenekarok a lengyelek szomorú himnuszát játszották viszonzásul: «Búsul a lengyel». Weberszki és Janovics lengyeli polgárok vették át a fogadó bizottság üdvözlését. Zsem József a Nemzeti Szövetség nevében magyarul, dr. Kovács Ernő pedig lengyelül mondott üdvözlést. Az egyetemi ifjúság szónoka Gulyás István volt, mint az egyetemi kör elnöke. A lengyelek részéről Weberszki és Janovics lengyel nyelven válaszoltak. A beszédek után zászlók alatt indult meg a tömeg. Elöl cigányok játszottak lengyel dalokat. Közbe a lengyel zenekar szólt. A míg a Kerepesi-úton haladtak, a vendégek egy része az útközben eső fogadóba ment, úgy hogy a Belvárosig már csak kevesen érkeztek. A Nemzeti Színház előtt a lengyel zenekar újra eljátszotta a Rákóczi-indulót, s itt szét-oszlottak, hogy pihenni menjenek.

Délben félkettőkor azonban már a Margit-szigeten gyűltek össze a vendégek, a hol népiünnepet rendeztek a lengyel és magyar árvízkarosultak javára. Az ünnep előtt ebéd volt. Az első felköszöntőt Almády Géza fővárosi tanácsos mondta, a ki a főváros nevében üdvözölte a vendégeket. Utána sok felköszöntő hangzott.

Ebéd után sétá következett, majd konfettidobálás, bicikli-korzó volt s a mulató közönség közt le-fölvonult a lengyel nemzeti zenekar, magyar s lengyel nótákat játszva. Megérkezett hajón a 32-es gyalogezred zenekara is s szintén játszott lengyel darabokat. A sziget szépen föl volt díszítve s mindenfelé lengett a lengyel és magyar zászló. Bódékban leányok, hölgyek árultak virágot, ezukorkát s mindenféle emléktárgyat.

A közönség azonban csak lassan gyülekezett, úgy hogy a rögtönzött színpadon jó későn kezdhettek meg az előképek bemutatását. Ezeket Nemes Mihály tervezte s a magyar történelemből a lengyel barátságára vonatkozó mozzanatokot mutatott be. Az utolsó kép az 1848-iki magyar szabadságharcz-ból Bem, Dembinszky, Visloczky és herceg Woronieczky alakjait tüntette föl. Az előképek után Kisinszki lengyel költeményt szavalt el s ezzel a színpadi előadás tíz órakor bevégeződött. A közönség visszaszállt a kivilágított alsó vendéglőbe s vacsorához ült. Számos felköszöntő után táncz következett s a társaság éjfélutánig együtt mulatott.

A lengyelek négy napra tervezett itt időzésük alatt mindenütt, a hol megjelentek, a legbarátságosabb fogadtatásra találtak. Augusztus 20-ikán a várost, a múzeumokat tekintették meg s részt vettek a budavári körmenetben. Augusztus 21-ikén megkoszorúzták Petőfi szobrát. Onnan a kerepesi-úti temetőbe mentek a fogadó bizottsággal. Először az 1849-iki lengyel vértanú herceg Woronieczky sírját keresték föl, melyre egyetemi ifjak koszorút tettek, onnan Kossuth nyugró helyéhez mentek, a hol Lovász Márton képviselő s a vendégek egyike tartott beszédet.

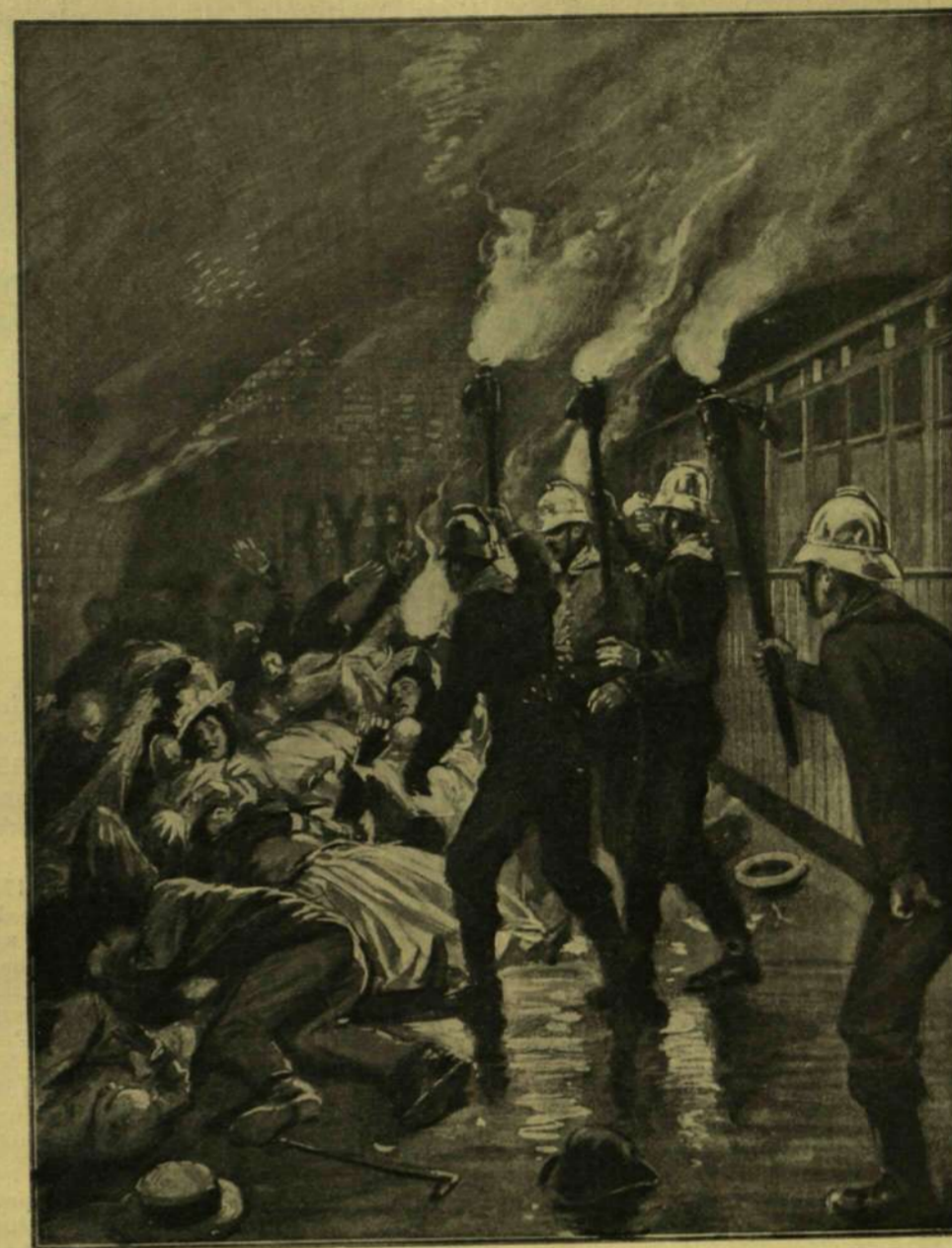
IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

«Aranyfűst». Mai számunk «Regénytár» mellékletében kezdjük meg ifj. Korányi Frigyes «Aranyfűst» című társadalmi regényének közlését. Felhívjuk e közleményre olvasónk figyelmét: minden tekintetben figyelemreméltó, komoly írói tehetség munkája a regény. A szerző csak az ímént tünt fel az irodalomban s máris mint kész író lép az olvasó elé, a kezdők szokott hibái, tapogatózása nélkül. Regénye tartalmában mindvégig érdeket keltő olvasmány, formailag s előadás dolgában pedig kiváló elismerést érdemel biztossága, szép kifejező stílusa. A regény minden tekintetben magas irodalmi színvonalon áll és mindenkinek élvezetet szerezhet. Goró Lajos rajzolt hozzá számos illusztrációt.

Szepessy László: Csalogánydalok. Budapest, 1903. Ára 2 korona. E kis könyv szerzőjétől nem egészen egy éve jelent már meg egy kötet vers; s a második tehát elég gyorsan követi az első. Az ilyen termékenység néha erény, többnyire azonban hiba, mint e kötet is mutatja. A több mint száz lapon közzelt versek között nem akad egy sem, a mely megérné az elolvasást; szerelmi dal mind, igazi érzés nélkül, népieskedő, népies eredetiség nélkül. Csupa sujtás, csupa sallang, a szív természetes hangja, valódi költői lendület sehol. Zavarosság, kongó pátozoz lépten-nyomon. Micsoda költészet például ez:

Nem bírom a jobb karomat emelni,
Bánom is én, úgy sincs haszna de semmi,
Ha jobb karom nem ölhet tégedet,
Jobb 's, hogyha fölemelnem sem lehet.

Avagy van-e valami értelme ennek a versszaknak:

A párisi métropolitán-vasúton történt szerencsétlenség áldozatainak feltalálása a «Couronnes» állomáson.

Koporsóm, koporsóm,
Ha áltál téged,
Ki miatt most néma,
Könnytelen bú éget,
Én a boldogságtól
Csaknem elolvadok,
S kívánom a szemkönyy,
Az átvért gyöngy ragyog...

Semmi sem alkalmas annyira a népies költészet hitelének megintatására, mint az efféle költőietlen, mondva csinált népieskedés.

János gazda elmékedése. Irtá Janossy Gábor. A szerzőnek az volt a célja, hogy apró elbeszélésekben, párbeszédekben megmagyarázza olvasóinak, milyen áldos a népre a nemrég felállított gazdasági munkás- és cselédségi pénztár, milyen hasznos a gyümölcsöszet, a selyembogar-tenyésztés stb. Végül az Amerikába való kivándorlás ellen ír. A 115 oldalas munka a nép számára készülvén, népies nyelven van írva s alkalmas arra, hogy szerzője nemes céljának hathatós szolgálatot tegyen. A könyv szerző saját kiadásában, Szombathelyen jelent meg.

Az esztergomi főgyézházmegyei «ex libris» könyvjegyeinek lajstroma. Az «ex libris»-ek sok érdekes emléket őriztek meg korunk számára s a fenti című kiadványban, melynek Némethy Lajos esztergomi főgyézházmegyei könyvtárnok a szerzője, 350 «ex libris» van felsorolva, melyek mindgyike többnyire főpapi könyvtárnak egykori létezéséről tanúskodik. Mint ismeretes, mielőtt a nyomtatott ex librisek használatba jöttek, ilyeneket a könyvekbe festettek, vagy rajzoltak. Ilyen a XV. századból négy van a lajstromban fölemlíve, köztük a Hunyadi Mátyásé. A XVI. századból már 14 ex libris van bemutatva, köztük a Bakocz Tamás bírnok miniatűr festésű, bírtokát jelző címere. A következő századokból aztán mind több az ex librisek száma. A lajstrom, mely egy színnyomatú és tizenkét eredeti rézmetszeti képpel van díszítve, nem kerül a könyvpiazcra, célja csupán az ex libris megkedveltségének szolgálja. Esztergomban Buzárovits Gusztáv könyvnyomdájában jelent meg.

Az «Egyetemes Regénytár» című vállalatból három új kötet jelent meg. Egy közülük eredeti:

Váradi Antal «Szent Agata levelei» című regénye, mely fiatal leányoknak is alkalmas olvasmány. Pierre Loti hírneves francia író regénye, «Azigadé», egy angol tengerész-tiszt naplójából vett töredékek alakjában mond el egy a Keleten játszó történetet. Blicher Clausen skandináv író «Heine Inga» című regénye szintén mindvégig érdekes olvasmány. A vállalat minden egyes piros táblájú kötetét egy koronáért bocsátja áruba a kiadó, Singer és Wolfner cég.

Rabséta és egyéb tárcák. E ezimen adott ki Gál Lajos egy kötet apró elbeszélést. Tárgyait a vidéki életből merítette s a mint látszik, nagyobbára megtörtént dolgokat beszél el, de sokszor fölösleges elmékedésekbe is merül. A könyv Sátorajja-Ujhelyen jelent meg.

Hazai selyemtenyésztésünk örvendés haladásáról tanuskodik azon két füzet, melyet most az országos selyemtenyésztési felügyelőség kiadott. Kiténik a közlött kimutatásokból, hogy néhány vármegyében a kisczadák szép összegeket vesznek be a selyemtenyésztésből. Hogy pedig ez a kereseti ág annál szélesebb körökben elterjedjen, a felügyelőség «Selyemtenyésztők naptára» cím alatt szak-könyvet is adott ki, melyben részletesen le van írva mindaz, a mi a selyemtenyésztés elsajátításához szükséges. E munkát a Szegvárdon székelő felügyelő s a hozzáforduló érdeklődőknek ingyen adja.

A magyar birodalom gazdasági újjáalakulása. A szerző, Mannheim S. Márk azt fejtegeti, hogy mindenekelőtt anyagi és szellemi erőt kell gyűjtönnünk, aztán bizonyos kor elérte után minden honpolgár nyugdíjban részesüljön, iskolák és győgytárasok ingyenesek legyenek, telepitésünk kisbirtokosokat, építsük ki az összes szárazföldi és vízi utakat, létesítsünk öntöző csatornákat, stb. A füzet Poltzer Zsigmond és fia kiadásában jelent meg Budapestben. Ára 3 korona.

Az «Ember tragédiája» Bécsben. Madách Imre nagy drámai művét több német színpadon előadták már, és Bécsben is színré hozták 1892-ben a nemzetközi színészi kiállítás alkalmából. Most a bécsi Jubelium-színház készült rá és szeptemberben hozza színré fényes kiállításban.

A lengyelek zenekara.

Budavár 1849-iki visszavételének képe. Budapest hatósága elhatározta, hogy Budavárának 1849-ben történt visszafoglalásáról nagyobb képet festet. Csak magyar állampolgárok pályázhatnak. A pályaművek vázlatait 1904 szeptember 15-ig kell beadni. Az első díj 5000, a második 3000, a harmadik 2000 korona.

Állandó színház Makón. Makón állandó színházat emeltek s *Hollósy Kornélia színházának* neveztek el a kintinó énekesnő emlékére, ki mikor a Nemzeti Színházról megvált, Makón élt, mint Lonovics csanádi főispán neje. A színházat augusztus 18-ikán nyitotta meg az aradi színházról *Várady Antal* prólogja a nagy művész emlékeztetének volt szentelve; tetszéssel fogadták *Csécsey Imre* prólogját is. A díszpályában gróf *Festetics Andor* színházi felügyelő és *Hollósy Kornélia* családja, *Lonovics Gyula* földbirtokos és gyermekei foglaltak helyet. A nézőtér egyéb részei is a város és a megye előkelő közönsége töltötte meg. A közönség lelkes tapsokkal kísérte a megnyitó előadást, melyet *Hollósy Kornélia* emlékére szánt apoteozissal fejeztek be.

A Népszínház augusztus 20-ikán nyílt meg. Egyelőre *Krecsányi Ignác* társulata játszik benne, mely a *Krisztina-városi* szinkörben nagy hatással hozta színre a jeles orosz író, *Gorkij Maxim* «Éjjeli menedékhely» című drámai rajzát. A szinkörben harminczszornál többször adták már. A Népszínházban is megvolt a hatása mind a darabnak, mind az előadásnak. A színház szorongásig megtelt, kivált a vidékről jöttek örültek, hogy színházi előadást is láthatnak. Úgy is oly hideg nap volt, hogy a szabadból fedél alá igyekezett mindenki. *Krecsányi* társulata szeptemberig marad a Népszínházban. Ezalatt a társulat énekes és vígjátéki tagjai játszanak a szinkörben.

Az *Uránia-színház* augusztus 18-ikán nyílt meg a nyári szünet után. *Strausz Adolf* tanárnak, a *Balkán-országok* alapos ismerőjének «*Szerbia*» című műve kerül bemutatásra. Ismereti az anyai viszonyt az ország múltját egész a legújabb időkig. A fényképek sokasága illusztrálja a történelmi és néprajzi előadást. A befejező rész a királyi korszakkal és az új király megválasztásával foglalkozik. Az itt használt fényképek és mozgóképek nagybárá *Gaston* francia író eredeti felvételei után készültek. Különösen érdekes a darab középső része, mely a szerb népeletet mutatja be. Hatásosak a szerb népdalok és versek is, a melyek különös szomorúsággal hatnak. Eredeti volt a kóló-táncnak mozgófényképekben való bemutatása és a katonák táncza. A színház teljesen megtelt közönséggel, melynek soraiban feltűnő sok szerb volt. A szerbnek minden felvonás végén lelkesen tapsoltak.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A tanítók *Eötvös*-alapja. A múlt ünnepek alatt a fővárosban a tanítók több egyesülete tartott gyűlést. Ezek közt az *Eötvös-alap*, vagyis az országos tanítói segélyegyesület is gyűlésezett. Ez a harminczkét év előtt alakult egyesület, melyet *Péterffy Sándor* fővárosi tanító teremtett meg, azt tűzte ki célul, hogy a vidéken levő tanítók gyermekei részére lehetővé tegye a főbb iskolázást. Báró *Eötvös József*, az új idők első közoktatásügyi miniszterének nevére adták az intézetnek s a tanítók egye-

sülésének szervezésével alapították meg az intézetet, melynek immár díszes háza van a fővárosban a Szentkirályi-utcában és oly alapja, hogy 120 főiskolai tanulót láthatnak el. A kormány is támogatta a törekvést s *Kolozsvárt* is felépíthették a Tanítók Házáat.

A Tanítók Háza közgyűlést augusztus 17-ikén tartották meg *Ujvári Béla* királyi tanácsos elnöklése mellett, a ki öröndetes adatokat közölt a múlt év eredményeiről. Négyezerről a tagok száma hét-ezerre emelkedett. Jelentette még, hogy *Gaál Ferencz*, néhai kolozsvári tanítóképzőintézet igazgatója, az egyesületnek 10,000 koronát hagyott. A Tanítók Háza internátusába fölvettek 120 egyetemi és más főiskolai hallgatót. A közgyűlés tóvratban üdvözölte *Péterffy Sándort*, Több ösztöndíjat is osztottak ki jó előmeneteli főiskolai tanulóknak jutalmazására.

Sárosmezei múzeum *Bártfán*. Erzsébet királyné szobrának augusztus 16-ikán *Bártfán* történt felavatásakor, népes értekezlet is volt, a melyet a vármegye főispánja, *Bárdossy Jenő* hívott össze egy vármegyei múzeum létesítése érdekében. A múzeumot az ódon városházában akarják berendezni. A közoktatásügyi miniszter jelenlétében *Zsilinszky Mihály* államtitkár volt jelen, továbbá *Berzeviczy Albert*, a múzeumok és könyvtárak országos tanácsának elnöke, *Fraknói Vilmos* püspök, orsz. főfelügyelő, és mások. *Berzeviczy Albert* behatóan ismertette egy Sáros vármegyében létesítendő múzeum hivatását. Indítványozta, hogy az értekezlet kebeléből kiküldendő bizottság memorandumot dolgozzon ki, azt a megyei közgyűlés elé terjessze, a mely azután a közoktatásügyi miniszterhez hasonló fölterjesztést intézzen. Az értekezlet megválasztotta

Fogadtatás a keleti pályaudvar előtt.

LENGYELEK BUDAPESTEN.

az előkészítő bizottságot, melynek elnöke *Bárdossy* főispán.

Az országos dalárversenyt most tartják *Temesvárt*. A dalegyletek augusztus 20-ikán érkeztek meg, s a hozzájuk csatlakozott érdeklődőkkel együtt vagy hatezren lehetnek. Este ismerkedő estély volt a dalearnokban, a hol az összes egyletek énekeltek. A versenyek fő napjai augusztus 22. és 23-ika.

MI UJSÁG?

A király Budapestén. Ő Felsége félbeszakítván Ischben nyári pihenőjét, a politikai válságban való intézkedések céljából több napot Bécsben töltött, aztán augusztus 19-ikén este Budapestre érkezett. A vasútnál *Márkus József* főpolgármester, *Rudnay Béla* rendőrfőkapitány, a magyar államvasutak legfőbbjei, köztük *Ludvig Gyula* elnökgazgató fogadták, kikhez a Felség több kérdést intézett. Az indóház körül és a Budára vezető útvonalon összegyűlekezett sokaság éljenzéssel üdvözölte a királyt. A királyi várban pedig *József Agost* főherczeg és neje, *Augusta* főherczegnő s a palota első tisztjei várták.

A politikai világ szereplői nagyrészen összegyűltek Budapestén, hogy közelből kísérhessék figyelemmel azoknak a kihallgatásoknak eredményét, melyeken Ő Felsége tizenkét előkelő politikus kívánt meghallgatni. Az országgyűlési politikai pártfőörökben nagy az élénkség. A király budapesti időzésének határideje nincsen előre meghatározva. De augusztus utolsó napján a Felségnek már Bécsben kell lenni, hogy a most *Marienbadban* időző angol király látogatását fogadhassa. Azután a hadgyakorlatokra megy a király; előbb arra, a melyet osztrák területen tartanak meg, innen pedig azonnal a magyarországra jön *Lippa* környékére, hol szeptember 7–10-ike közt folyik le a gyakorlatok fő része. Aztán *Galiczaiába* indul. A kihallgatások, melyeket oly nyughatatlan érdeklődéssel vár az egész ország, augusztus 21-ikén kezdődtek. Déli egy órára gróf *Csáky Albin*, a főrendiház elnöke, két órára gróf *Apponyi Albert*, a képviselőház elnöke volt meghívva a Felséghez. Utánok a volt miniszterelnökök kihallgatása következett.

A király születésnapja. Augusztus 18-ikán ülte meg Ő Felsége 74-ik születésnapját s vele együtt ösztinte bensőséggel hazánk népei is. De tiszteletének, rokonszenvének kifejezést adott a külföld sajtója is az alkotmányos, uralkodói kötelességét szigorú pontossággal teljesítő és viszontagságos uralkodása alatt, sok fájdalommal is mindig bölcsen intézkedő király iránt. Budapestén lengő zászlók hirdették a nevezetes napot.

A templomokat vallásfelekezeti különbség nélkül megnyitották a hálaadó isteni tiszteleire. Kora reggel megdördültek a díszgyűlvőcsék, azután a katonaság fényes csapatai harsogó zenével vonultak Buda felé a *Vérmezőre*. A fővárosi helyőrség itt hallgatott tábori misét, és herczeg *Lobkovitz* had-

testparancsnok szemlét tartott a csapatok fölött. Az első honvéd huszárezred élén, mint őrnagy, *József Agost* főherczeg állt. Kocsiban megjelent *Augusta* főherczegasszony is. A szemle után a *Ludovika Akadémia* fiatal honvédejei ünnepeltek otthon. A három évet végzett növendékek közül ötvenkettőt neveztek ki tiszté s ezeket ez alkalommal avatták föl. Az eskütételre a *Rákóczi-induló* hangjai mellett vonultak le az intézet nagy parkjába. A várbeli *Mátyás-templomban* délelőtt 10 órakor tartott isteni tiszteleten megjelentek a miniszterek, az állami méltóságok, az országgyűlés két házának elnökei és tagjai s az összes hatóságok főbbjei, bírák, az egyetemek rektorai, a konzulok. Az isteni tiszteletet az ország főpapja, *Vaszary* Kólos herczegprímás végezte. Befejezésül a templomi zenekar *Erkel* himnuszát adta elő. Isteni tisztelet után a méltóságok és hatóságok képviselői a miniszterelnöki palotába mentek, a hol átadták üdvözlőlevelüket. Gróf *Khuen-Héderváry* miniszterelnök az ünnepélyek után ebédet adott, úgy *Lobkovitz* hadtestparancsnok is. — Bécsben katonai szemle és tábori mise volt a smeltzi mezőn. Az uralkodót *Rainer* főherczeg képviselte. Ő Felsége *Schönbrunnban* fogadta az uralkodócsalád és a legfőbb udvari méltóságok üdvözlését. *Mária Valéria* főherczegnő meglátogatta a kapuczinusok sirboltját és imádkozott édesanyja, *Erzsébet* királyné és *Rudolf* trónörökös sírjánál. — *Vilmos* német császár a wilhelmshöhei kastélyban udvari ebédet adott, melyen ott volt *Szögyény-Marich* László berlini nagykövetségünk is. A császár felköszöntött mondott kipróbált barátjának és szövetségeseinek egészségére. — *Szentpéterváron* az osztrák-magyar nagykövetség kápolnájában tartott isteni tiszteleten *Lamsdorff* orosz külügyminiszter is részt vett.

Szent István ünnepének különös fényt adott most Budapestén, hogy az egyházi ünnepélyen megjelent a király is, ezáltal először. Ő Felségével együtt jelen volt a *Mátyás-templomban* tartott isteni tiszteleten. *József Agost* főherczeg és neje, *Augusta* főherczegasszony s a király udvari kísérete. A közönség is igen nagy számmal öngyűlötte el a reggeli órákban Budavárról. Az idén a vidékiek újra sokan érkeztek, jóval több ezren, mint az utolsó években, mikor a vasutaknál nem adtak előbbi jegyet, elég olcsó levén a zóna. Most ismét életbeléptették a félárú jegyeket, melyeket kivált az alföld vett igénybe. Budapest utcáin augusztus 19-ikén már nagy csoportokban lehetett látni a derek magyar népet. A főváros nyaraló közönségének nagy része is haza érkezett a fürdőkről, a falukról, a hűvösre vált idő miatt. Az előkelő köröket az udvar ittléte gyűjtötte össze.

A Várba korán reggel megindultak az ezek a nagy város minden részéről. Egyletek, társulatok, ipartestületek lobogóik alatt; a plebániák templomi zászlaikkal, ezekkel melletti. A polgárság ünnepi ruhájában s a fiatal leányok fehérbe öltözve. Az idő borult, szeles és hideg volt. A királyi palota kápolnáját már virradatkor kinyitják s oltárra teszik a kristály üvegszekrényben levő ereklyét. Az áhítatos kegyelet először ide gyűjti az ünnepre legkorábban érkezőket. Hét órakor egyházi kísérettel, a koronaörök közt, énekszóval és szolozsmákkal átviszik a Szent Jobbot a *Mátyás-templomba*, az ünnepély főhelyére. A Szent György-téren vásáros sátrak hirdetik a búcsút. A kápolnától a *Mátyás-templomig* katonaság állt sorban, utat tartva a tömeg közt, mely rendszeren *nyolcz óra* után érkezik meg, hogy az ereklye visszavételét lássa. Mert a mikor a *Mátyás-templomba* viszik, az még csak a kis proceszsió. A proceszsiót teljes fényűvé a *Mátyás-templomban* összegyűltek teszik. Itt foglalták el a helyőket a méltóságok, a miniszterek, az országgyűlés elnökei, a polgármesterek, mindazon testületek, főiskolák, bíróságok képviselői, melyek a fővárosban székelnek és a tábornoki kar. A *Mátyás-templomnak* *István-kápolnájában* állították oltár elé az ereklyét s *Kanter apát*, a Szent-Jobb óra állt mellé. Hét órakor érkezett meg fényes fogatán *Vaszary* Kólos herczegprímás és az oltár melletti emelvényen foglalt helyet, mialatt dr. *Mihályi Ákos* csiszterci-rendi tanár egyházi beszédet mondott a nagy és szent királyról és népéről. A főoltár bal felén, emelvényi magasságban épült az oratorium a királyi család számára két nyílással. Az egyik az udvari kíséretnek való. Az egyházi beszéd után érkezett meg az udvar. A jeladásra a herczegprímás a ragyogó egyházi öltözetben volt papsággal a bejárat elé vonult. A királyi palotából először *József Agost* főherczeg és *Augusta* főherczegnő hajtattak a *Mátyás-templomba*. A főherczegnő egyenesen fölment az oratoriumba, férje a templom főbejáratánál foglalt állást. A király a tömegnek egy pillanatra sem szűnő éljenzése közt hajtattak a királyi palotától a *Mátyás-templomhoz*. A templomnál a katonai zenekar a *Gotterhaltet* játszotta. A herczegprímás csokra nyújtotta Ő Felségének az arany feszületet, s a templomi zene- és énekar a magyar himnuszra

Bevonulás a Kerepesi-úton.

LENGYELEK BUDAPESTEN.

zendített. Ő Felsége az oratoriumban elfoglalván helyét, végig hallgatta a primás által szolgált nagy misét. Az énekar szelbél-szebb régi egyházi énekeket adott elő. A mise után a király a herczegzi párral és udvari kíséretével eltávozott, követte a papság. A felség a templom kijáratánál rövid ideig beszélgetett a herczegprímással. Az ünnep igazi képe ezalatt fejlődött ki a felzászlózott Budavárról. A rendkívül sokaság tünető lelkesedéssel köszöntötte a királyt. Most kezdődött a nagy proceszsió, a Szent Jobb visszavitele, mindazon előkelőségek kíséretében, kik a templomban voltak. A templomi isteni tisztelet alatt s most is a *Vérmezőn* felállított ágyúk és a katonaság sorlóvési szóltak közbe, *Budán* és *Pesten* zúgtak a harangok. A várkápolnában az ereklye visszahelyezésekor tartott *Te Deum*-ra a király a herczegzi párral ismét megjelent az oratoriumban. Tíz órakor végződött az ájtatos szertartás. Ekkor a közönség is bemehetett a kápolnába s egész estig járult a Szent Jobb elé. Már dél volt, mikor Budavár keskeny kijáróin szétoszlott a roppant tömeg, s ment szerteszét.

A budapesti iparos tanoncok és segédek kiállítására nyílt meg *Szent István* napján a városligeti iparcarnokban. Az érdekes kiállítást *Láng Lajos* kereskedelmi miniszter nyitotta meg a fővárosi ipartestületek vezetői jelenlétében. Jelen volt *Khuen-Héderváry* miniszterelnök is.

A német császár *Baranyában*. *Vilmos* német császár szeptember hónapban *Frigyes* főherczeg bélyei uradalmanak vendége lesz. *Vilmos* császár ismét a *karavancsai* uradalomban fog vadászni s az ottani vadászkastélyban lakik. Ez a terület a mohácsi szigeten van s 9000 katasztrális holdat foglal magában, a mely kétharmad részben erdőből, egyharmad részben nádasból, legelőből és buja kukoricaföldből áll, és tele van szarvasokkal.

Isabella főherczegnő jótékonyasága. A *Tátra* kedvelt nyaraló telepén, *Tátra-Lomniczon* *Frigyes* főherczeg neje, *Isabella* főherczegasszony, az ottani katolikus és protestáns templomok javára vásárt rendezett. A sátrakban előkelő hölgyek árultak, a főherczegnő is leányaival. A porosz és angol vendégek voltak a legjobb vásárlók. A főherczegnő automobilján is lehetett a jótékony czélra egy kis utat tenni, három percze egy koronáért. A vásár bevétele több, mint 3000 korona.

Az arató-ünnepek. *Darányi Ignác* földmívelési miniszter pár éve felhívta a gazdákat, hogy a régi jó arató ünnepeket, melyeket újabban már csak elvétve rendeztek még itt-ott, ismét tartassák meg minél többen, mert ennek igen jó hatása lehet a gazda és munkás közti régi szívélyviszony felújítására. És a felhívást sokan követték is, kivált a nagyobb uradalmakban. A miniszter komárom-megyei birtokán szinte szép arató-ünnepet rendeztek most az aratói munkák végétől. A miniszter távollétében a jószágfelügyelő vette át az uraságnak

szánt, kalászköböl vont hagyományos koszorút, melyet az arató-gazda szép beszéd kíséretében nyújtott át. Az ünnep közben lelkesen éltették a népszerű minisztert. Szép arató-ünnepet tartottak a múlt hét végén *Szögyény-Marich* László berlini nagykövetség csodói birtokán is. A munkások ünneplő ruhába öltözve *Édes István* tisztartó vezetésével hosszú sorban vonultak a kastély udvarára, a hol családjával együtt várta őket a földesúr, *Szögyény-Marich* László. A munkások nevében a tisztartó mondott üdvözlő beszédet, a mire a földesúr szíves szóval felelt s megköszönte azt a szeretetet és ragaszkodást, a mely részestik. A kastély udvaráról ezután az aratók a falu mellett lévő ligetbe vonultak, a hol már készen volt a pompás lakoma és muzsikált a cigány. A mulató nép közé családjával és több előkelő vendégével ellátogatott *Szögyény-Marich* László is s több munkásával elbeszélgetett. A lakoma után táncz volt, a csárdásban résztvett a nagykövét viruló két szép leánya, *Mariska* és *Ilonka* is.

Új egyetemi tanár. A király dr. *Tanul* Ferenczet, a budapesti állatorvosi főiskolán az élet- és szövevény nyilvános rendes tanárát a budapesti tudomány-egyetemen megüresedett élet- és körvegytani tanszékre, nyilvános rendes tanárrá a szabályszerű illetményekkel kinevezte.

Kubelik Jan, a híres cseh hegedűművész, ki *Dobreczenben* *Szell* Farkas királyi táblai tanácselnök és kiváló történetíró leányával váltott jegyet, a legközelebbi napokban *Dobreczenbe* érkezik, és mint deereczeni polgár leteszi az állampolgári esküt. Megváltja *Dobreczen* ősi civis jogát is, s a *Polgár-Kubelik* János nevet kívánja használni.

Múzeum a városligetben. A budapesti városligetben van már a kereskedelmi múzeum. Ott épült fel a *Műcsarnok*, ott épül a szépművészeti múzeum nagy palotája. Az egykor a város szélére eső liget ma már Budapest közepe. Legújában a *mezőgazdasági múzeumot* építik azon a helyen, a hol az 1896-iki ezredévi kiállításon a történelmi tárlatának különböző évszázadok stílusában, magyar építészeti maradványok utánzataiból épített csoportja állott. Ezt gazdasági múzeumnak újra építik állandó jelleggel. Augusztus 14-én az építéssel már annyira mentek, hogy az új múzeum falait tétő alá hozták. Az építő munkások megvendégelésére *Darányi Ignác* földmívelési miniszter 3000 koronát utalványozott.

A nyári löversenyek. Augusztus 15-én volt a budapesti nyári löversenyek első napja, melyen az igazgatósági díjért futott verseny volt a nevezetesebb s mely báró *Uchritz* «*Passé par tout*»-jának győzelmével végződött. A második napon került döntésre az államdíj (győztes: gróf *Forgács*; a *Pázmány*-je) és a 10,000 koronás cinkotai díj (győztes báró *Uchritz* «*Lik*»-je). Az augusztus 19-iki versenynek két érdekessége is volt: a 10,000 koronás nyári han-

URANOS-KÉK

fehérnemű mosáshoz a legjobb kékítőszer. Törvényileg védve! Mosó-intézetekben és háztartásban a legkedveltebb kékítő. Olcsó és felülmúlhatlan. 1 kis üveg 24 fillér, tiszteri mosáshoz elegendő! 1 nagy üveg 1.60 korona, 1/2 üveg 1 korona. Mindenütt kapható. Utazatoktól óvakodjunk. Kiszárolagos gyártói: **Hochsinger Testvérek vegyészeti gyára, Budapest, VI., Rózsa-utca 85. sz.**

ESZMÉNYI KEBEL
Érhető el a Párisban, Passage Verdeau 5. az egyedüli szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egészségnek ártana, az asszonyi kebel fejlődését, valamint a kebel izomzatának szilárdságát biztosítja. Egy üveges ára használati utasítással együtt 3 forint. Raktár: Török József, Budapest. Király-utca 12. sz. 9619

Ha őszül a haja

ne használjon mást, mint a „STELLA“-HAJVIZET, mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K. **ZOLTÁN BELA** gyógyszerárában, Budapest, V., Szabadság-ter, a Sétány-utca sarkán. 9938

Rohitschi „Tempel-forrás“ borral

rendkívül üdítő és egészséges!

10047a
Császárfürdő
BUDAPESTEN 0843
tél és nyári gyógyhely.

ORVOSOK SORSJÁTÉKA

Az összes nyeresemények ékszerekből, arany- és ezüsttárgyakból állanak. A legeredményesebb esetben a legnagyobb főnyeresemény

50,000 korona

Főnyeresemény értéke 40,000 korona

Jutalom értéke 10,000 korona

1. Nyeresemény 1000 korona értékben

2. Nyeresemény 1000 korona értékben

További 1837 nyeresemény: 5 100 K, 100 K, 50 K, 20 és 10 K aranyból és ezüstműből.

Egy sorsjegy ára 1 korona; portó fejében 10 fillér mellékelendő. 5 db sorsjegy megrendelése esetén a sorsjegyeket portómentesen küldjük. A sorsjegyeket iránt mutatkozó nagy keresletre és a közel huzásra való tekintettel kérjük a megrendeléseket postafordultával feladni.

Központi iroda: Budapest, IV., Váci-u. 17/a.

A női szépség elérésére, útkelésítésére és fenntartására legkíméletesebb és legbiztosabb a

MARGIT-CREME,

mely vegyszer, sem higany, sem ólom nem tartalm. teljesen ártalmatlan. Ezen világhírű arzenikus pár nap alatt eltávolít szőpityét, pattanást, bőrtörést (Mitesser) és minden más bőrbajt. Kiszimítja a ráncokat, redőket, himlőhegyeket és az arcot hófehérre, simává és üdve varázsolja. Ára nagy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a

MELANOGENE

fekete és barna színben. Ezen kímélő és ártalmatlan készítménnyel haját, szakált, bajuszt pár perccel alatt feketére vagy barnára lehet festeni. A szín állandó és a természetes színtől meg nem különböztethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkít. Ára 2 kor. 80 fillér. 9057

Postán utánvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **Földes Kelemen** gyógysz. Arad. Budapesti főraktár: **Török József** gyógysz. Király-u. 12 és Andrassy-út 29. — Kapható minden gyógyszerárban.

Csak hölgyeknek.

Használat előtt — és után.

Má-Hilla

(örv. védve). Biztos, világhírű autorizációk által megvizsgált és különösen az arzenikus elváltoztatásra, nemkülönben a kevésbé szép arzenikus és vonások szépitésére legmegelőzőbb ajánlat, csodás hatású kozmetikum. Minden Má-Hilla-val kezelt arcz már a 3-4 napon jóval megifjodik. Az arczbőr üdve, hárs-nyulává, finomná és vakítóan fehérre válik. Szőpityét, vimmerit, bőrtörést, pörpöréseket, májfoltokat, vörös orrt s minden egyéb arzenikus elváltozást megelőző gyorsan tüntet el a nélkül, hogy a legkisebb nyomot is visszahagyja. Má-Hilla ára K 3-85. Sikertelen esetben a pénzt visszazadom. Igen egyszerű, alig 3 perccel tartó szavatosság mellett ártalmatlan önkézelés. Pontos használati utasítás (európa összes nyelvein) hozzá adatik. Diszkrét küldés a pénz előzetes megküldésére, avagy utánvétellel az európai raktárból.

Kann Ignác,

Bécs, II., Lilienbrunn-gasse 17. Budapestben kapható **Török József** gyógyárában Király-u. 12.

ZSIGMONDI KÁROLY kocsigyártó,

Budapest, IX., Imre-utca 3. a központi vásár-csarnok mögött. Árjegyzéket ingyen és bérmentve küld. **Museum-körüli raktárát** beszüntette. Használt kocsikat becsesül, javításokat elfogad.

Nodusin Aranyér-balzsam.

Egyedül álló szer, mely operatív vagy égetés nélkül tökéletesen és biztosan gyógyítja úgy a vak, valamint a nyitott aranyeret. Kóránál kipróbálva. Teljesen ártalmatlan. Elismerőlevelek szerint százasok és százakat teljesen gyógyított. Törvényesen védve. Kapható a készítmény: Nagy Kálmán, gyógyszerár Nyiregyháza, továbbá **Török József** Budapest, Király-utca 12 és a többi gyógyszerárban is. Ára használati utasítással együtt 4 korona, bérmentes küldéssel postán 5 kor. az üveg előzetes beküldésére, vagy utánvétellel ellenében. 9885

Felvilágosításul!

Ezennel nyilvánosan kijelentem, hogy az amerikai anker-Roskopf-órára vonatkozó hirdetések és felmagasztalások csak utáztatok és ill. bádorgó nélem 1 frt 75 kba kerül. Figyelem: tevémet vedd meg, hogy nem vagyok elárnyított, hanem óráim, melyeket én hirdetek **legelőször**, azaz **szószózatot** a lapomban, a Hódoltság megvizsgálva. Készítve minden országban. Egy doboz ára 1 frt 10 kr. Főraktár: **Zsoltár Móz**, Budapest, VI/7, Podmaniczky-utca 61. II. 20.

Alapított 1840. **anker-Roskopf-órám** antimagnetikus szab. zománcozott mutatólappal, 36 órai járással, az új ábra szerint, az egyedüli óra, mely lakók ellenállóképességéről és pontos járásáról fogva a legkedveltebb és legjobb használati óra, különösen katonatiszteknek, vasúti hivatalnokoknak, esendőröknek, pénzügyőröknek, kármunkásoknak, gépészeknek és mindazonoknak, kiknek erős és megbízható használati órára van szükségük. Ára nikkeltet óralánczokkal együtt 6 kor., 3 év irásbeli jótállás mellett. 3 db vételénél csak 5 kor. Meg nem felelő kicserél vagy a pénz visszaküldi az

L. amerikai órárgyár vezérképviselője **MAX BÖHNEL**, órász. Wien, IV., Margarethenstr. 49/154. A cs. kir. állami hivatalnokok szállója.

Szépség!

Az összes szépségcsereket föltöltül a

Sirène-Crème.

Ártalmatlan szer szőpityét, májfoltot, bőrhámás, pörpörés, pattanás, bőrtörést, az arczbőr vörössége, rovarok csípése és általában a bőr minden fájdalmas bántalma ellen; a ráncokat elsimítja. Tégely 3 korona. Hozzá a **Sirène-Poudre** fehér, rózsás és krém színben 3 korona és a **Sirène-Crème-szappan** 1 db 1 korona 20 fillér, egy doboz 3 db 3 korona. Főraktár Budapest: **Luett Sándor** illatszerár, IV., Váci-utca 9. **Egészség!**

SERRAVALLO

China-bora vassal. Erősítő szer gyengék, vérszegények és lábadozók számára. Étvágygerjesztő, idegerősítő, vérjavító szer. 2000-nél több orvosi vélemény. Kímélő íz.

J. Serravallo — Trieste-Barcola Kapható a gyógyszerárakban 1/2 literes üvegekben K 2.40 és 1 literes üvegekben K 4.40.

35. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: **NAGY MIKLÓS.** FŐMUNKATÁRS: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, AUGUSZTUS 30.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) együtt egész évre 24 korona, félévre 12. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG félévre 8. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) egész évre 10 korona, félévre 5. Kisebbségi előfizetésekre a postaiag megjelölt áratól eltérő díjat kell csatolni.

SALISBURY LORD.

1830—1903.

SALISBURY LORD halálával sirba szállt Disraeli politikai iskolájának legkiválóbb követője, a jelenkor egyik legjelesebb angol államférfia, az angol imperializmus egyik vezéralakja. Csaknem félszázadra terjedő politikai pályája alatt többször volt a kormány élén s mint külügyminiszter nagy európai kérdésekben hathatósan szolt bele egész Európa sorsába. Anglia nemzeti veszteségnek érzi halálát s nevét följegyzik azok közé, a melyek legújabbkori történetében mély nyomokat hagytak maguk után.

Salisbury lord a Cecil-családból, a legelőkelőbb angol főúri családok egyikéből származott, a mely nem egyszer vezette Anglia kormányrudját. A mai angol világbirodalom alapjait Erzsébet királynő uralkodása vetette meg s Viktória királynő uralkodása fejlesztette mai nagyságára. S mind a két királynő oldala mellett egy Cecil állott mint miniszterelnök: Erzsébet mellett lord Burleigh, Viktória mellett lord Salisbury. Erzsébet királynő Hatfieldben, abban a kastélyban tudta meg, hogy Anglia uralkodója lett, a melyben lord Salisbury 1830 február 2-ikán meglátta a napvilágot.

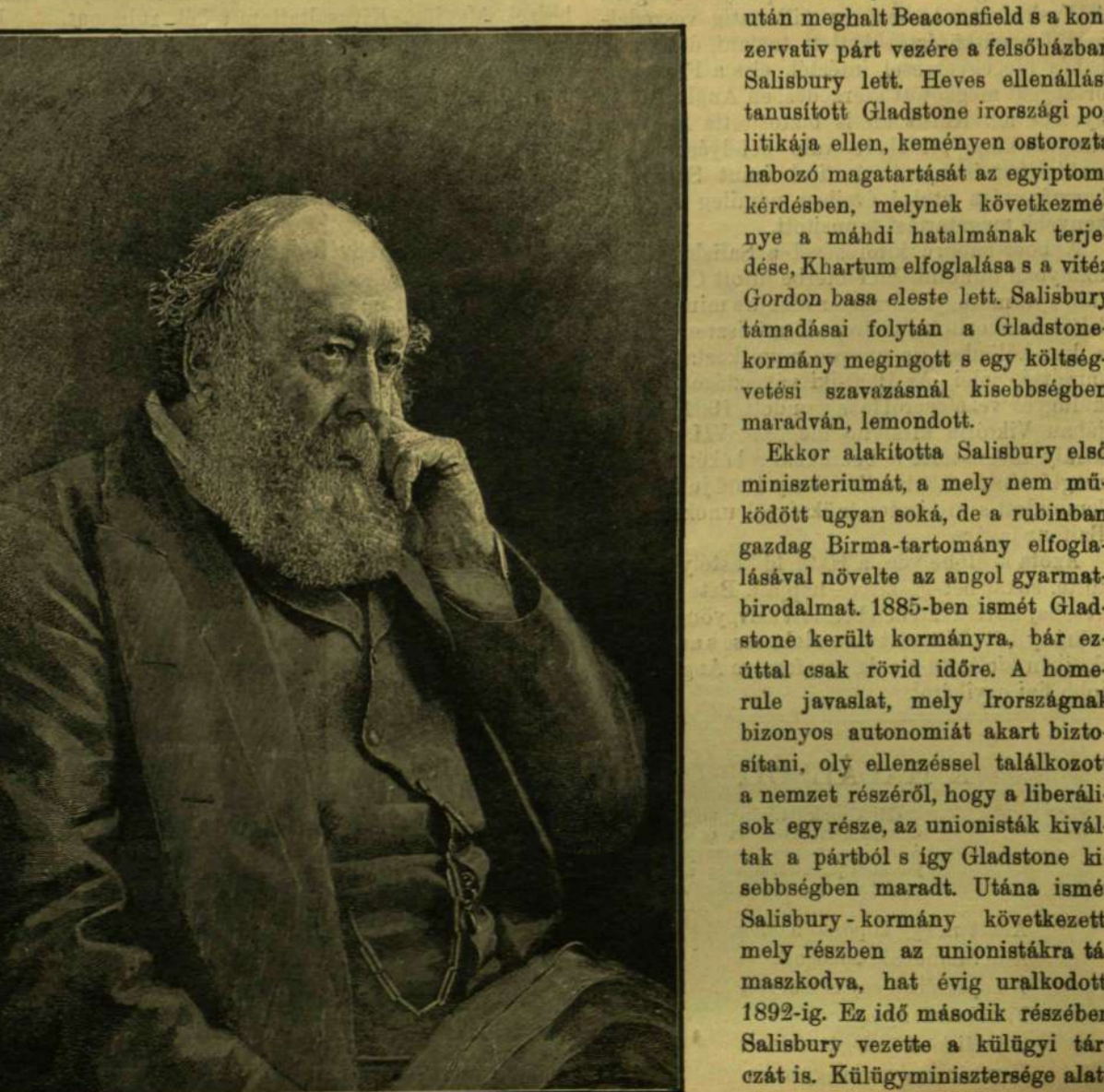
Tanulmányait Salisbury az angol főnemesség régi híres iskolájában, az Eton-kollegiumban kezdte s Oxfordban, a tory-hagyományok, a politikai és vallási konzervativizmus ősi fészkeiben fejezte be. Mint atyjának második fia, ekkor még a lord Robert Cecil nevet viselte; 23 éves volt, midőn konzervativ programmal bejutott az alsóházba. Midőn 1868-ban atyja meghalt, mint Salisbury marquis elfoglalta helyét a felsőházban. Harmeczhat éves korában lett először miniszter: a harmadik Derby-kormányban az indiai államtitkárságot foglalta el, a következő évben azonban lemondott, mert nézeteltérést támadt közte s minisztertársai többsége közt. Hét

évvél később, 1874-ben, mikor Disraeli jutott a kormányruhára, Salisbury lord másodszer lett indiai államtitkár. Tulajdonképeni nagy jelentőségű szereplése azonban csak az 1876-iki szerb-török háború s az akkor keletkezett keleti bonyodalmak idején kezdődött, a mikor mint külön követ küldetett ki a portához; ezzel lépett a külpolitikai térre, mely maradandó sikereinek színtere lett.

Az orosz-török háborút befejező sanstefanói békekötés után egy hónappal lett Salisbury először külügyminiszter s az ő műve az a nevezetes távirat, melyet az angol kormány akkor a hatalmakhoz küldött, s a melyben körvonalazta a keleti kérdésben elfoglalt álláspontját. Lord

Beaconsfielddel együtt részt vett Salisbury a berlini kongresszuson s az angolok által itt elért siker megalapította tekintélyét a külügyekben. Ez külsőségekben is nyilvánult: a londoni nép lelkes üjjongással fogadta a pályaudvaron, a királynő a térszalag-renddel ékesítette fel s a főváros megválasztotta diszpolgárának. Az 1878 júniusában kötött szerződéssel Salisbury megszerezte hazájának Ciprus szigetét a török kormánytól. Az 1879-iki afgán hádjárt is szerencsésen folyt le; a zulu-háborúban azonban nem kedvezett a szerencse az angol fegyvereknek. Ez a vereség végzetes lett a Beaconsfield-kormányra, a toryk az 1880-iki választáson kisebbségben maradtak s megkezdődött Gladstone öt évi kormányzata. Csakhamar ezután meghalt Beaconsfield s a konzervativ párt vezére a felsőházban Salisbury lett. Heves ellenállást tanúsított Gladstone irországi politikája ellen, keményen ostromozta habozó magatartását az egyiptomi kérdésben, melynek következménye a máhdi hatalmának terjedése, Khartum elfoglalása s a vitéz Gordon bassa eleste lett. Salisbury támadásai folytán a Gladstone-kormányai meggingott s egy költségvetési szavazásnál kisebbségben maradván, lemondott.

Ekkor alakította Salisbury első miniszteriumát, a mely nem működött ugyan soká, de a rubinban gazdag Birma-tartomány elfoglalásával növelte az angol gyarmatbirodalmat. 1885-ben ismét Gladstone került kormányra, bár ezúttal csak rövid időre. A hometur javaslat, mely Irországnak bizonyos autonómiát akart biztosítani, oly ellenzéssel találkozott a nemzet részéről, hogy a liberálisok egy része, az unionisták kiváltak a pártból s így Gladstone kisebbségben maradt. Utána ismét Salisbury-kormány következett, mely részben az unionistákra támaszkodva, hat évig uralkodott, 1892-ig. Ez idő második részében Salisbury vezette a külügyi tárczát is. Külügyminisztersége alatt Angolország megerősítette egyiptomi állását és szaporította ten-

SALISBURY LORD.